

2021
Nr. 3/7

Reformatų žinia

LIETUVOS EVANGELIKŲ REFORMATŲ KONSISTORIJOS APŽVALGINIS LEIDINYS

TURINYS

Viršelio kompozicija dail. Aušrinės Bareikytės Čižikienės:
Biržų reformatų bažnyčia, kurioje jau 100 metų vyksta Sinodai

R. Stankevičius	Sinodo tikslai	3
D. Gudliauskienė	372-asis LERB Sinodas	6
<i>Iš mūsų praeities</i>		
D. Gudliauskienė	Lietuvos Reformatų Bažnyčios kuratoriai	11
<i>InfoRef_LT</i>	Kurt. Merūnas Jukonis	12
Prof. A. Ragauskas	Naujamiesčio ev. reformatų bendruomenės, bažnyčios ir mokyklos lemtys (XVI a. pab.–XX a. vid.)	12
D. Gudliauskienė	N. Radviliškio vargonininkė E. Radinskaitė	14
<i>Išėję Amžinybėn</i>		
	Dr. Povilas Algimantas Jašinskas	16
<i>Koncertas</i>		
<i>InfoRef_LT</i>	Koncertas <i>Kėdainiams reikia vargonų!</i>	17
<i>Krikščioniškos vasaros stovyklos</i>		
S. Česnaitė	Daugiau nei pergalė	18
M. Jakubauskaitė	<i>Radvilos</i> draugijos sąskrydis	19
<i>Ivykių apžvalga</i>		
	Sveikinimas kun. Tomui Šernui	20
V. Aušra	Kai pagalvojame...	20
V. Liauškaitė	Konfirmacija Vilniuje	21
<i>InfoRef_LT</i>	Konfirmacija Kaune	22
A. Arlauskienė	Vilnių jau puošia Reformatų sodas	22
	Pirmosios reformatų knygos lietuvių kalba	23
V. Volkanovskis	Žmonių atmintis yra trumpa...	24
D. Gudliauskienė	Budėkime dėl Santarvės ir Taikos	27
D. Gudliauskienė	VOX ORGANI CATHEDRALIS - 2021	28
<i>InfoRef_LT</i>	Svečias iš Lipės krašto Bažnyčios	29
D. Gudliauskienė	Kapų švenčių 2021 metais apžvalga	29

SINODO TIKSLAI

*Gen. superintendente kun. Raimondo Stankevičiaus pamokslas
Sinodo atidarymo pamaldose 2021 m. birželio 26 d.*

Apd 15,2.4: „Kilo nesutarimų ir didelių ginčų tarp jų ir Pauliaus bei Barnabo. Buvo nutarta, kad Paulius, Barnabas ir dar keletas nuvyks dėl šio ginčo į Jeruzalę pas apaštalus ir vyresniusius. <...> Atvykę į Jeruzalę, jie buvo priimti Bažnyčios, apaštalų bei vyresniųjų ir pranešė jiems, ką Dievas buvo per juos nuveikęs.

Mt 18,17-20: „Jeigu jis ir jų nepaklausytų, pranešk Bažnyčiai. O jei nepaklus nė Bažnyčiai, tebūnie jis tau kaip pagonis ir muitininkas. ¹⁸ Iš tiesų sakau jums: ką tik jūs surišite žemėje, bus suriša ir danguje, ir ką tik atišite žemėje, bus atiša ir danguje. ¹⁹ Ir dar sakau jums: jeigu kas iš jūsų susitars žemėje dviese melsti kokio dalyko, jiems mano dangiškasis Tėvas jį suteiks. ²⁰ Kur du ar trys susirinkę mano vardu, ten ir aš esu tarp jų“.

Džiugu, kad po dviejų metų vėl susirinkome į Sinodą, kurį prieš keletą metų vienas mūsų kunigas pavadino: **Jūsų ekscelencija Sinode!**

Taigi, šiemetinis Sinodo suvažiavimas yra aukščiausia bažnytinio valdymo struktūra, todėl tikrai galima vadinti ekscelencija. Ir šiemet Sinodas netgi dvigubos svarbos, nes pernai nevyko ir šiemet jame aptarsime dviejų metų nuveiktus darbus.

Kiekvieno Sinodo atidarymo pamaldose pirmiausiai primenama, ko mes čia susirinkome, t. y. primenami Sinodo tikslai, kurie surašyti *Gdansko Agendoje*.

Būtinai juos pakartosiu vėl. Šiandien norėčiau priminti jums ir ką apie Sinodus arba bažnytinius susirinkimus kalba Dievo Žodis. Tai rašoma *Vestminsterio Tikėjimo Išpažinimo* (toliau – *V.T.I.*) XXXI skyriuje, kuris taip ir pavadintas – APIE SINODUS IR SUSIRINKIMUS. Man labiau norėtuši sakyti surinkimus, nes tik Dievas surenka. O jei patys susirenkame, be Dievo, jie nebus nei Sinodai, nei parapijų sesijos ir juose nebus nieko bažnytiško ar dieviško.

Dar apaštalų laikais vykdavo Sinodai ar susirinkimai Dievo vardu ir Jo Bažnyčios reikalams spręsti. Ir ten buvo sprendžiami įvairūs klausimai, ne visada malonūs, ne visada patinkantys dalyviams, dažnai juose net ginčai kildavo. Ir tai įprasta. Net ir šių laikų Sinoduose kyla ginčų, diskusijų, nesutarimų, tačiau turi būti pasiektas bendras sutarimas, turi būti ištirta Dievo Žodžio šviesoje ir priimti sprendimai, kurių jau privalo laikytis visas surinkimas, pritaria tam ar ne. *Gdansko Agendoje*, 1637 m. surašytoje, taip pat yra išvardyti Sinodo tikslai.

I-sis Sinodo tikslas – Broliško sutarimo ir bendrystės atnaujinimas.

V.T.I. XXXI sk. 1 d. sako: *Siekiant gero Bažnyčios valdymo ir nuolatinio jos ugdymo, turi būti šaukiami vadinamieji sinodai, arba susirinkimai.*

Šiandienos skaitinys iš *Apaštalų darbų* knygos mums kalba apie ginčus tarp brolių, tarp parapijiečių. Tuokart ginčas buvo dėl apipjaustymo. Galime lyginti su šiuolaikiniu Krikštu. Beje, tai vienas iš dažniausiai diskutuojamų bažnytinių klausimų, dėl kurio interpretacijų turime įvairius

skirtingus krikščioniškus ir evangeliškus išpažinimus.

Skaitinyje iš *Apaštalų darbų* aprašytas įvykis, kai nesutariamai tarp Pauliaus ir Barnabo buvo itin dideli, jie tarpusavio ginčo išspręsti negalėjo, nors abu buvo dievobaimingi ir Dievą mylintys vyrai.

Apd 15,2 rašoma: **Buvo nutarta.** Aišku, kad *buvo nutarta* vietiniame surinkime. Neišsprendus nesutarimo, ginčo vietoje, jis buvo deleguotas aukštesnei institucijai – Jeruzalėje esantiems apaštalams ir vyresniesiems – arba vyresniųjų surinkimui, gal galima tai pavadinti Sinodu, ar bent jau Konsistorija. Panaši svarbių sprendimų arba nesutarimų nagrinėjimo tvarka galioja ir dabartinėje Reformatų Bažnyčioje: jei kažkoks klausimas neišsprendžiamas vietoje – parapijoje tarp brolių ar seserų, jis deleguojamas parapijos Valdybai ar Tarybai, vėliau parapijos sesijai, paskui Konsistorijai ar gen. superintendentui, ir galų gale, aukščiausiai žemiškos Bažnyčios institucijai – Sinodui.

Pauliui ir Barnabui tarnaujant Antijochijoje ir toliau kildavo ginčų tarp jų, nors vyresnieji ėmėsi priemonių jiems sutaukyti, siūsdami pagalbą, kitus vyresniuosius, tačiau ginčai tęsėsi, kol šiedu Dievo vyrai išsiskyrė ir išvyko tarnauti atskirai – ³⁹ <...> **Barnabas, pasiėmęs Morkų, išplaukė į Kiprą,** ⁴⁰ **o Paulius, pasitelkęs Silą, iškeliavo, brolių patikėtas Viešpaties malonei.** ⁴¹ **Jis leidosi per Siriją ir Kilikiją, stiprindamas Bažnyčias.** Abu ištikimai skelbė Dievo Žodį, tik skirtingose vietose. Taip nebeliko ginčų. Šiandien mes irgi dažnai susiduriame su įvairių charakterių tikėjimo namiškiais. Kai kurie negali rasti bendros kalbos, nesutaria, ginčijasi, tačiau visi myli Viešpatį. Todėl reikia išmintingų bendrų, kolegialių įvairių situacijų sprendimų ir sutarimo Dievo Žodžio šviesoje.

II-sis Sinodo tikslas – Visapusiška paguoda, mokymas, perspėjimas ir sutvirtinimas VIEŠPATYJE.

Neužtenka vien išspręsti nesutarimus, pvz. balsų dauguma, apsiriboti formaliais sprendimais, tačiau Sinodo tikslas – ir paguoda kitaip mąstantiems, ir mokymas, ir pastiprinimas. Nes kiekvienas Dievo kūriny yra kitoks, ir kiekvienas su savo minusais ir plusais. Negalima to pamiršti.

Sinodai yra aukščiausia žemiškos bažnytinės valdžios institucija, apie kurią *V.T.I. XXXI* sk. 3 d. sako: *Sinodai, arba susirinkimai, turi teisę spręsti ginčytinus tikėjimo ir sąžinės klausimus, nustatyti taisykles ir duoti nurodymus, kurie padėtų siekti bažnyčioje kuo geresnės Dievo garbinimo ir jos valdymo tvarkos, priimti nusiskundimus dėl blogo vadovavimo atvejų ir autoritetingai juos spręsti. Jei Sinodų ir susirinkimų sprendimai bei nurodymai dera su Dievo Žodžiu, jiems turi būti pagarbiai paklustama – ir ne tik dėl šios priežasties, bet ir todėl, kad jie priimti valdžios, nustatytos Dievo Jo Žodyje.*

III Sinodo tikslas – Savivaldos geras pataisymas, atnaujinimas ir šventos drausmės – krikščioniškos atsakomybės pareikalavimas, jei kas iš Kelio kryptų.

Dievas numato nusižengusiųjų drausminimo tvarką, kuri aprašyta *Mato 18, 15-20* ir kurios privalo laikytis visos bažnytinės institucijos bei jų vadovai ar atstovai ir pats Sinodas: ¹⁵ **'Jei tavo brolis tau nusikalstų, eik ir bark jį prie keturių akių. Jeigu jis paklausys, tu laimėjai savo brolių.** ¹⁶ **O jei nepaklausytų, pasiimk su savimi**

dar vieną ar du, kad visa byla remtųsi dviejų ar trijų liudytojų parodymais. ¹⁷ **Jeigu jis ir jų nepaklausytų, pranešk Bažnyčiai. O jei nepaklus nė Bažnyčiai, tebūnie jis tau kaip pagonis ir muitininkas.**

Čia Dievo Žodis nurodo drausminimo tvarką nuo švelniausios (drausminio pokalbio) iki griežčiausios – ekskomunikos (atskyrimo nuo Bažnyčios). Būtent šią griežčiausią drausminimo priemonę vykdo Sinodas.

IV-sis Sinodo tikslas, glaudžiai susijęs su III-ju – Dėl pašalinimo iš bendrystės tų, kurie nuo blogybių neatsitraukia, bei atgailaujančiųjų brolių priėmimas bendrystėn.

Reikia pažymėti, kad Sinodas ne tik šalina iš bažnytinės bendrystės, atskiria nuo Viešpaties Vakarienes, taiko bažnytinės drausmės sankcijas, tačiau ir patvirtina brolių ar sesių atgailą ir atgal sugražina bendrystėn.

V-sis Sinodo tikslas ir pareiga, viena iš džiugiausių Dievo surinkimui – Ordinacijos. Galimai ir rytoj turėsime šį džiugų, tačiau ir labai atsakingą įvykį, kuriam ruošiamės, diskutuojame ir ginčijamės ne vienerius metus.

Šiandienos posėdžiuose svarstydami, diskutuodami, balsuodami šiuo klausimu, aišku, kaip ir visais kitais, turime įvertinti kiekvienas asmeninę atsakomybę. Tai ne tik dvasininkų reikalas, ar Konsistorijos, ar kuratorių. Tai mūsų visų atsakomybė: kiekvienu klausimu, nusprendę vienaip ar kitaip, teisingai ar klaidingai, – prisiimame atsakomybę.

VI-sis Sinodo tikslas – Dėl bendrų reikalų Viešpaties surinkimuose. Tikriausiai šiam tikslui išpildyti skiriame daugiausiai laiko ir jėgų. Ir mažiausiai galvojame apie šio tikslo derinimą su Kristaus mokymu, su Dievo Žodžiu.

Galų gale, reikia pažymėti, ką primena ir *Vestminsterio Tikėjimo Išpažinimas*: kad nors Sinodas gali būti vadinaamas ir *Jo Ekscelencija*, tačiau *Visi Sinodai, arba bažnytiniai susirinkimai, tiek visuotiniai, tiek vietiniai, pradedant nuo apaštalų laikų, nėra neklystantys ir daug jų yra klydę. Todėl jų nutarimai neturi būti laikomi aukščiausiu kriterijumi tikėjimo ir Bažnyčios gyvenimo klausimais – jie tik padeda spręsti šiuos klausimus* (*V.T.I. XXXI,4*).

Mielieji, Sinodo nutarimai laikytini neklystančiais tik tuomet, kai jie aiškiai patvirtinti Dievo Žodžiu – **pastatyti ant apaštalų ir pranašų pamato, turintys kertiniu akmeniu patį Kristų Jėzų** (*Ef 2,20*).

Baigdamas šį apmąstymą, tai darau linkėdamas *Pirmo laiško korintiečiams* (*1 Kor 2,5*) žodžiais: **kad jūsų tikėjimas remtųsi ne žmonių išmintimi, bet Dievo galybe** ir *Antro laiško korintiečiams* (*2 Kor 1,24*): **Mes juk nesame jūsų tikėjimo viešpačiai, bet tik jūsų džiaugsmo talkininkai, nes tikėjime jūs stovite tvirtai.**

Iš tikrųjų tai nuostabūs apaštalo Paliaus perduoti palinkėjimai iš tų laikų. Amen.

Gen. superintendentas kun. R. Stankevičius
2021-06-26, Biržai

372-asis Lietuvos Reformatų Bažnyčios Sinodas

Birželio 26-27 d. Biržuose susirinko ir savo Bažnyčios reikalus sprendė 372-asis, nuo Lietuvos Reformatų Bažnyčios įkūrimo, Sinodas. Kaip tik šiame Sinode priimtu kanonu buvo patvirtintas Sinodų eiliškumas, skaičiuojant nuo pirmojo, įvykusio 1557 metais.

Pirmasis *Unitas Lithuaniae* (Lietuvos Vienata) evangelikų reformatų Sinodas buvo sušauktas 1557 m. gruodžio 14 d. Vilniuje, kunigaikščio Mikalojaus Radvilos Juodojo dvare, dabartiniame Vingio parke, prie Neries. Iki šių dienų yra išlikę tų rūmų pamatų akmenys. Iki mūsų dienų išliko ir Reformatų Bažnyčia, įkurta kunigaikščių Radvilų ant *tikro Tikėjimo pamatų*. Per daugiau nei 450 metų buvo sušaukti 372 Sinodai – aukščiausia Lietuvos Reformatų Bažnyčios institucija, kurios metu demokratiškai sprendžiami svarbiausi Bažnyčios valdymo klausimai. Lietuvos Reformatų Bažnyčia per beveik penkis amžius pergyveno pakylimus ir nuosmukius. Patyrė išorinius ir vidinius sukrėtimus. Dėl karų, sukilimų, įvairių grėsmių sinodai, konvokacijos ar net sesijos negalėjo įvykti. Iki 1681 metų Sinodų susirinkimo vieta buvo Vilnius. Bet po Vilniaus reformatų bažnyčios komplekso ketvirtojo sugriovimo-sunaikinimo 1682 m. balandžio 2-ą dieną,

Sinodai jau šaukiami paeiliui vis kitame *Vienatos* mieste. 1682 m. – Dubingiuose, 1684 m. – Kėdainiuose, 1692 m. – Biržuose ir t.t.

Lietuvai 1918 m. paskelbus Nepriklausomybę, nuo 1920 metų Sinodų vieta, su nedidelėmis išimtimis, reformatų centre – Biržuose.

Lietuvos reformatai buvo aktyvūs politiniame gyvenime, dėjo valstybės pamatus, kovojo dėl šalies laisvės ir nepriklausomybės. Galime didžiuotis nepriklausomybės kovų dalyviais: generolais Silvestru Žukausku ir Stasiu Nastopka, kapitonu Jonu Variakoju, karininku Jonu Nastopka, vienu iš pirmųjų žuvusių už Lietuvos laisvę, ir kt.

Daug jaunų, patriotiškai nusiteikusių reformatų žuvo nuo Lietuvą okupavusių sovietų. Vos ne kiekvienose Biržų krašto reformatų kapinaitėse yra kauburėliai ten palaidotų, dažnai slapta, reformatų partizanų. Aukštųjų Panerių memorialo paminkle, pastatytame žuvusiems Vietinės rinktinės kariams, įrašyta ir daugybė reformatų, sušaudytų vokiečių.

Istorikai neišaiškino nė vieno reformato, prisidėjusio prie žydų žudymo Biržų krašte. Ne reformatai sudėjo žydų paminklinius akmenis į Vilniaus bažnyčios laiptus... Atvirkščiai, biržiečiai Jukoniai įdėjo daug pastangų, kad būtų tvarkomos apleistos Biržų žydų-karaimų kapinės. 2012 metais Merūnas Jukonis buvo gražiai ir neįprastai pagerbtas Izraelyje: jo garbei ratu pasodinti penki medžiai kaip padėkos ir įvertinimo ženklas už žydų atminties išsaugojimą Lietuvoje.

Reformatų kunigai iš sakyklos draudė žmonėms imti sušaudytų žydų daiktus, kuriuos dalino Biržuose piliakalnyje...

Pokaryje Lietuvos reformatų Bažnyčia pergyveno didelius sukrėtimus, beveik neliko pasauliečių kuratorių, kurie rūpintųsi ➤

Bažnyčia. Skelbiančių Dievo Žodį reformatų kunigų liko vos keli, o mirus senjorui Povilui Jašinskui (1982 m.), liko tik vienas dvasininkas – senjoras Petras Čepas.

1988 metais, prieš atsikuriant Lietuvos Respublikai, birželio 25 d. Biržuose sušauktas II-sis pokarinis LERB Sinodas, iš eilės – 342-as LERB Sinodas, Konsistorijos pirmininku tapo kun. Reinholdas Moras, tuomet kunigavęs Biržuose.

1991 m. birželio 22-23 d. Biržuose sušauktas III-iasis pokarinis Sinodas, 343-asis skaičiuojant nuo 1557-ųjų metų.

Po to jau Sinodai vyksta gan reguliariai, kaip buvo nutarta 1920 metų Sinode, Biržuose, per Jonines.

372-asis Lietuvos Reformatų Bažnyčios Sinodas prasidėjo birželio 26 dieną iškilmingomis pamaldomis, į kurias susirinko sinodalai, svečiai, biržiečiai. Sinodo atidarymo pamaldas laikė trys dvasininkai iš Biržų ir Vilniaus: kun. Rimas Mikalauskas, katechetas Holger Lahayne ir gen. superintendentas kun. Raimondas Stankevičius.

Pamokslą, įpareigojantį sinodalus atsakingai, protingai, vadovaujantis Dievo Žodžiu, priimti sprendimus ir po to juos nepriekaištingai vykdyti, pasakė gen. superintendentas. Jis, pasiremdamas Vestminsterio tikėjimo išpažinimu, išvardijo šešis Sinodo tikslus, kurie yra įrašyti į *Vestminsterio tikėjimo išpažinimą*, ir kurių privalu laikytis, sprendžiant Bažnyčios reikalus, nes tokie yra ir dar XVII a. surašytoje *Gdanskio Agendoje*, kuria *Lietuvos Vienata (Unitas Lithuaniae)* vadovavosi per praėjusius amžius. Sinodas ir yra ta vieta ir laikas, kada broliškai, nesipykstant turi būti sprendžiami įvairūs klausimai. Ne visada malonūs, ne visada patinkantys visiems dalyviams iškilę ginčai turi būti sprendžiami diskusijų, įrodinėjimų keliu, pasitelkiant Dievo Žodį, Jo šviesoje, kol pasiekiamas bendras sutarimas. Priėmus sprendimus, jų privalo laikytis visas Surinkimas, pritarė tam ar ne.

Savo pamokslą gen. superintendentas kun. R. Stankevičius užbaigė Pirmo laiško korintiečiams (1 Kor 2,5) žodžiais, linkėdamas sinodalams: ...kad jūsų tikėjimas remtųsi ne žmonių išmintimi, bet

Dievo galybe ir Antro laiško korintiečiams (2 Kor 1,24) teiginiu: Mes juk nesame jūsų tikėjimo viešpačiai, bet tik jūsų džiaugsmo talkininkai, nes tikėjime jūs stovite tvirtai.

Pabaigoje gen. superintendentas kun. R. Stankevičius iš sakyklos perskaitė kunigaikštystės Liudvikos Karolinos Radvilaitės, Brandenburgo markgrafės, daugelio ano laiko mūsų bažnyčių globėjos, **Laišką**, parašytą Neuburge 1689 metais.

Lietuvos Reformatų Bažnyčia, išlaikydama seną tradiciją, ir dabar Sinodo posėdžius pradeda iškilmingu šio **Laiško** skaitymu:

KILNŪS, GARBINGI IR MALONŪS MANO PONAI BEI PRIETELIAI!

Patyriau, kad garbingi Ponai, įprastą laiką generaliniam Sinodui – Dievo garbės ir Jo Bažnyčios reikalams aptarti, jau paskyrėte. Iš savo pusės nuoširdžiai linkiu, kad pats Viešpats Dievas, kurio šventos visagalybės patvirtinimo reikalingi visi žemiški pasitarimai ir sprendimai, palaimintų ir šį garbingų Ponų suvažiavimą. Linkiu, kad iš šio suvažiavimo jau nykstanti Dievo garbė turėtų kuo didžiausios paramos. <...>

Nuolat liūdžiu, kad aname krašte, gyvendami tarp kitatikių, užuot teisybės šviesa, dievotumu, pavyzdingu gyvenimu šviestų, dabar gi, nepaisydami tikro krikščioniškumo pareigų ir tuo blogiau, kad neatsižvelgdami, jog pagal Evangeliją vadinamės, kai kurie beveik visais atžvilgiais taikindamiesi prie pasaulio ir jo išminties, net pamokslus ruošia ne iš Švento Rašto Žodžių, bet iš visokių politinių kalbų ir pranešimų. Taip daro, norėdami labiau įtikti ne dvasiškai galybei, bet pasauliui. Tačiau, norint žmones į geresnius laikus įvesti, būtina reikia jiems dėstyti tikėjimo tiesas ir Dievo Žodžiu vesti juos į amžiną gyvenimą. Jei Dievo Žodžiu nebus rūpinamasi, tai galingasis Viešpats savo tiesos galybe, pagaliau atims savo šventąjį Žodį... <...>

Mokyklos, kurioms, turbūt, nemažai ir išlaidų skiriama, bet mokytojais tai labai menkai teap rūpinamos. Iš mokyklų išeina tokių, kurie net paprasčiausių dalykų neišmano. Dėl šios priežasties nukenčia ir bažnyčios ir mokyklos reikalai. <...>

Kai kur ne tik pastarasis reikalas apleistas, bet ir kapitalai nyksta, o kai kurie net rinkliavas ir kitas sumas savo asmeniškiesiems reikalams sunaudoja. Gi tuo tarpu varguoliai ir kurie iš tų sumų galėtų gyventi, kenčia skurdą. Už tai visi, kurie tuo kalti, turės aname baisiame teisme atsakyti. Lai niekas dėl to viso neįžiūri manyje piktos valios. Aš taip turiu rašyti, nes tokia tikėjime gimiau, išsiauklėjau ir jame per visą gyvenimą nusprendžiau pasilikti, tiek daugelio parapijų globėja, norėčiau, kad apie kokią tiksliai geriausią tvarką esu girdėjusi, Dievas duotų visa tai matyti, norėčiau, kad Dievo garbė kuo geriausiai galėtų augti ir plėstis.

Prašau garbingųjų Ponų ir šaukiuosi į meilę jūsų išganyto, kad atidėtumėte į šalį visus asmeniškų reikalus ir taip stropiai tartumėtės apie Dievo bažnyčią, kad mūsų šviesybė visada žmonėms šviestų ir kad susilaukčiau pageidaujamų pasėkų. <...>

Meldžiu Aukščiausiąjį Viešpatį, kad Jis pats, kaip didžiausias savo šventos garbės išaukštintojas, apie ją jums patartų ir ją globotų.

Pasiduodama garbingųjų Ponų malonėn, lieku jūsų prietele –

Liudvika Karolina Radvilaitė

Neuburge, 1689 metų gegužės mėnesio 25 d.

Gen. superint. kun. R. Stankevičius

Po pamaldų, kuriose buvo skaitomas Šv. Raštas, giedamos giesmės, sakomos maldos ir prašoma Viešpaties vedimo priimant nutarimus, prasidėjo **Sinodo I-oji sesija**. Mandatų komisijos pirmininkė Asta Skeberdytė pranešė, kad į 2021 metų Sinodą Biržuose atvyko 30 sprendžiamojo balso teisę turinčių sinodalų: 5 dvasiniai kuratoriai, 8 pasaulietiniai kuratoriai, 17 parapijų delegatų. Dar dalyvavo 8 patariamąjį balsą turintys asmenys – Sinodo Garbės kuratoriai, Bažnyčios, parapijų tarnautojai bei Sinodo svečiai – biržiečiai ar iš kitų miestų atvykę reformatai.

Patvirtinus Mandatų komisijos pranešimą, išrinktas Sinodo prezidiumas: Sinodo direktoriumi patvirtintas kurt. Nerijus Kriškėnas, vicedirektoriumi – gen. superintendantas kun. R. Stankevičius, cenzoriumi – vicesuperintendantas kun. Tomas Šernas, sekretoriumi – kun. R. Mikalauskas.

Sinodą sveikino ir atsiprašė, jog negalėjo atvykti: kun. Tomas Sakas, dabar esantis Vokietijoje, kurt. Algimantas Dagys (Kėdainiai), kurt. Arūnas Baublys (Klaipėda).

Žodžiu Sinodą pasveikino Lietuvos Reformacijos istorijos ir kultūros draugijos pirmininkas Donatas Balčiauskas.

Sinodas išklaušė ir patvirtino generalinio superintendente kun. R. Stankevičiaus, Konsistorijos prezidento kurt. N. Kriškėno, Sinodo buhalterės Redos Trečiokaitės, Sinodo Revizijos komisijos kurt. Giedrius Vaitiekūnas ataskaitas.

Po pietų pertraukos, **II-oje sesijoje** buvo išklausti parapijų pirmininkų ar atstovų pasisakymai apie padėtį jų parapijose, ko jiems trūksta, ko pageidauja ar ką siūlo Sinodui spręsti. Taip pat Sinodas išklaušė Bažnyčios įsteigtos VŠĮ *Krikščioniškas vaikų darželis* vadovės Džiuljetos Stankevičienės veiklos ataskaitą.

Bažnyčios ekonomas Merūnas Jukonis savo 2019–2020 metų veiklos ataskaitoje pažymėjo, kad pagrindiniai darbai buvo: GAW (Vokietijoje įsteigtas paramos fondas užsienyje esančioms reformatų Bažnyčioms remti) projektų teikimas ir įgyvendinimas; viešųjų erdvių prie Biržų bažnyčios tvarkymo klausimų sprendimas; rūpinimasis Kėdainiuose esančių Sinodui priklausančių pastatų remontu, patalpų išnuomavimu; rengtos paraiškos religinių organizacijų rėmimo ir paveldotvaros programoms (Biržų, Pasvalio, Kauno ir Kelmės); bendradarbiauta su LERJD *Radvila*, Reformacijos draugijos (LRIKD) Biržų skyriumi ir gautas dalinis finansavimas vaikų stovykloms, kultūrinei veiklai. Į ekonomo pareigas įeina Likėnų diakonijos turto priežiūra, bendravimas su Sinodo turto nuomininkais Kėdainiuose, Kelmėje, Kaune, taip pat vykdyti įvairūs kiti tiesioginiai ir netiesioginiai darbai.

Popietinėje sesijoje buvo priimti itin svarbūs Bažnyčios dvasinei tarnystei kanonai:

ordinuoti lektorių Vaidotą Ickį katechetu. Ordinacija atlikta per Sinodą iškilmingas pamaldas 2021 m. birželio 27 d. Biržų evangelikų reformatų bažnyčioje;

pakviesti teologijos studentą Arthur Laisį tarnystei Bažnyčioje lektoriaus pareigose ir praktiką atlikti Lietuvos evangelikų reformatų Sinodo parapijose klebonų ar administratorių priežiūroje. Artūras Laisis nebūtų pirmas prancūzas, atvykęs dvasinei tarnystei į Lietuvą. Vyresniosios kartos reformatai gerai prisimena hugenotų ainius tėvą ir sūnų Barnelius (Friedrich Barnehl), kurie po revoliucijos Rusijoje turėjo viską palikti ir prašyti prieglobsčio Lietuvoje. Jiems Lietuva buvo tapusi antrąja tėvyne, kunigavo Seirijų, Biržų parapijose.

Švobiškyje, Papilyje Dievo Žodį skelbė prancūziškos kilmės kunigas Konstantinas Jungas (Young, 1829–1868), dalyvavęs *Lietuvos Vienatos* Sinoduose nuo 1859 metų. Įskustas caro valdžiai, neteisingai apkaltintas dėl dalyvavimo 1863 metų sukilime, buvo ištremtas į Sibirą, iš kur negrįžo...

pakviesti teologijos daktarą Dariusį Bryčką tarnystei Bažnyčioje lektoriaus pareigose Lietuvos ev. reformatų Sinodo Varšuvos surinkime gen. superintendente priežiūroje. Dariusšas Bryčka su šeima yra gyvenęs Lietuvoje, Klaipėdoje, dėstytojas Lietuvos krikščionių kolegijoje (LKK), buvo Klaipėdos reformatų parapijos nariu. 2011 metais D. Bryčka su šeima –

Dr. Dariusšas Bryčka

žmona ir sūneliu Leviu, klaipėdiečių reformatų gražiai išlydėti, išvyko į Kaliforniją. Dabar jų jau penkių asmenų šeima gyvena ir darbuojasi Varšuvoje, Lenkija;

pakviesti teologijos studentą Mateuš Kupiec tarnystei Bažnyčioje lektoriaus pareigose Lietuvos ev. reformatų Sinodo Varšuvos surinkime gen. superintendente priežiūroje. Mateušas bus pagalbininku D. Bryčko, aptarnaujant Varšuvos reformatų, neprisijungusių prie Lenkijos Reformatų Bažnyčios, surinkimą;

nutarta, Kuratorių sesijai pasiūlius, ekonomą **Merūną Jukonį** patvirtinti Sinodo kuratoriaus tarnystėn. Į šią tarnystę

Merūnas Jukonis įvesdintas 2021 m. birželio 27 d. per iškilmingas Sinodo uždarymo pamaldas.

Sinodas patenkino kurt. Vytauto Variakojo prašymą atleisti jį iš Sinodo kuratoriaus pareigų. LERB Sinodas, atsidėkodamas už ilgametį, nepriekaištingą, nuoširdų darbą Bažnyčiai, suteikė kurt. Vytautui Variakojui Garbės kuratoriaus vardą.

Sinodas Maldoje minėjo ir dėkojo Dievui už 2021-ais metais mirusius, nuoširdžiai atsidavusius Kristaus Bažnyčios tarnystei kuratorius: kėdainietę Garbės kuratorę Zelmą Jodinskiene (1927-02-05 – 2021-03-08), biržietę

kuratorę Vilhelmą Dagilienę (1931-05-01 – 2021-04-24) ir šiaulietį ilgametį Sinodo delegatą Tada Jokūbą Pavinkšnį (1937-09-26 – 2021-06-20).

Paskutiniu – XVI-u Kanonu – patvirtinta 2022 metų eilinio Sinodo data: 2022 m. birželio 25-26 d., vieta – Biržai.

Pirmosios Sinodo dienos vakare Biržų bažnyčioje koncertavo vilnietis Justinas Stanislovaitis, pagiedojęs keletą savos kūrybos giesmių, pritardamas gitara. Justinas koncertą pradėjo giesme *Visos girios ošia Tau*, kuriai žodžius parašė žmona Laura, irgi Vilniaus reformatų parapijos narė. Pasikartojantys giesmės žodžiai *Visos girios ošia Tau, pievos šnabžda Tavo vardą, Dieve, liaupsinam Tave Šventą šventą Tavo vardą...* įsiminė ne tik jaunimui, bet ir senjorai mėgino pritarti Justinui, pakartojus giesmę pabaigoje koncerto.

Antroji Sinodo diena prasidėjo iškilmingomis pamaldomis, kurių metu buvo ordinuotas katechetu lektorius Vaidotas Ickys, palaimintas kuratoriaus tarnystei ekonomas Merūnas Jukonis.

Pamokslą sakė katechetas Vaidotas Ickys, pirmą kartą lipdamas į sakyklą.

Prieš sakydamas pamokslą, kvietė pasimelsti ir prašyti Dievo malonės mūsų Bažnyčiai, kvietė gręžtis į Viešpatį, šlovinti Jį, kad būtume palaiminimas vienas kitam ir Lietuvai. Pamokslą pradėjo ramiai, raiškiai, pasverdamas kiekvieną ištartą žodį. Pamokslo pagrindu parinko eilutes net iš trijų skyrių: *Skaičių knygos* 21 skyriaus nuo 4 eilutės, *Evangelijos pagal Joną* 3 skyriaus nuo 14 eilutės ir iš *Laiško kolosiečiams* 1 skyriaus nuo 9 eilutės. Pamokslo tema *Kas yra krikščionis?*

Gen. superintendentas kun. R. Stankevičius iš sakyklos pasakė trumpą prakalbą ir perskaitė 372-ajame Sinode priimtus kanonus, kuriais Lietuvos Reformatų Bažnyčia vadovausis ateinančiais sinodiniais 2021–2022 metais.

Po ordinacijos ir palaiminimo liturgijos giesme *Visos girios ošia Tau* Justinas Stanislovaitis pasveikino ką tik ordinuotą katechetu Vaidotą Ickį ir tapusį kuratoriumi Merūną Jukonį bei visus reformatus, susirinkusius į Biržus.

Pamaldos buvo neeilinės – iškilmingos su Viešpaties Vakarėne. Kun. R. Mikalauskui palaiminus duoną ir vyną, dalino visi dvasininkai, nes karantinas privertė pakeisti Šv. Komunijos liturgiją ne tik Romos katalikams, bet ir evangelikams. Duoną ima pats komunikantas iš liturginės lėkštės, o vyną, išdalinus mažas taureles imantiems Komuniją, sakydamas liturginius laiminimo žodžius: *imk ir gerk*, įpila dvasininkas. Šiose pamaldose tai darė katechetas H. Lahayne, kuriam Sinodas suteikė išimtinę teisę – dispensą, leidžiančią administruoti sakramentus.

Abiejų dienų pamaldose vargonavo vilnietė vargonininkė Gražina Petrauskaitė, pavadavusi biržietę vargonininkę Jūratę Duderienę. Profesionali vargonininkė Gražina, Nacionalinės vargonininkų asociacijos narė, ženkliai prisidėjo prie šventiškos nuotaikos sukūrimo, pagrojusį protestantiškos muzikos pluoštelį: D. Buxtehudės, J. Pachelbelio, J. S. Bacho, J. G. Waltherio kūrinius ar jų fragmentus.

Jau tapo tradicija, kad po iškilmingų Sinodo pamaldų visi dalyviai mėgina sutilpti ant Biržų bažnyčios laiptų ar jos prieigų ir įsimžinti nuotraukoje, kuri primintų apie įvykusią šventę. Tradicija tapo ir Agapė klebonijos kieme, paežerėje bei kareiviška košė, kurią itin skaniai išverda ir mikliai dalina kuopos vado Vidučio Šeško vadovaujami jaunieji Biržų šauliai.

***Iki pasimatymo Biržuose 2022 metų birželio 25 dieną
373-iajame Lietuvos Evangelikų Reformatų Sinode!***

D. Gudliauskienė

Lietuvos Reformatų Bažnyčios kuratoriai

Reformatų Bažnyčioje Sinodo pasaulietinių kuratorių institutas – *urėdas* įvestas 1636 metais. Vaclovas Gizbertas-Studnickis veikale *Vilniaus evangelikų reformatų bažnyčios ir jos bibliotekos istorinė apybraiža. (Zarys historyczny Wileńskiego kościoła Ewangelicko – Reformowanego i jego biblioteki)* 1932 m. rašo, kad kuratoriai privalėjo rūpintis visos bažnyčios gerove, bažnyčios narių švietimu ir socialiniais poreikiais, kontroliuoti ir vykdyti finansinę, ūkinę bažnyčios veiklą bei atidžiai prižiūrėti, kad parapijoms skirti kunigai tvarkingai vykdytų savo pareigas. Kuratorius rinko sinodas, ir šios pareigos buvo suteikiamos iki gyvos galvos.

Kurt. Petras Bružas išėivijos lietuvių reformatų leidinyje *Mūsų sparnai* (1959 m., Nr.10) patikslina:

... renkami visam gyvenimui, jeigu jie, kaip kuratoriai, nepasireiškia priešingoj Bažnyčiai veikloj, nepadaro tokio nusikaltimo, kuris žemina žmogaus vardą prieš valstybę, tautą ar Bažnyčią.

Tarpukariu atkuriant kuratorių instituciją, kuratoriais rinko jaunos, gabius, perspektyvius reformatus.

Jauniausiu kuratoriumi (26-erių metų) tapo Juozas Žemaitis (1894–1956), išrinktas 1920 metais, buvęs Biržų karo komendantas, vėliau – Kauno Veterinarijos akademijos dėstytojas.

Teisininkas, politikas, Lietuvos valstybės ir visuomenės veikėjas, pirmasis nepriklausomos Lietuvos finansų, susisiekimo bei prekybos ir pramonės ministras Martynas Yčas (1885–1941) išrinktas kuratoriumi 1912 metais – dar Lietuvos Vienatos (*Unitas Lithuania*) Sinodo, buvo 27-erių metų.

Sibiro kankinys, Biržų gimnazijos vicedirektorius, mokytojas Jurgis Kutra (1901–1943) išrinktas 1920 metais – 29-erių metų.

29-erių metų kuratoriumi tapo ir agronomas, Astravo dvaro valdytojas Petras Variakojis (1892–1970), išrinktas 1921 metais.

Lietuvos valstybės ir visuomenės veikėjas, profesorius, nacionalinės istoriografijos pradininkas Jonas Yčas (1880–1931) kuratoriumi išrinktas 1910 metais Lietuvos Vienatos (*Unitas Lithuania*) Sinodo. Jam tuomet buvo 30 metų.

Astronomas Paulius Slavėnas (1902–1991) kuratoriumi išrinktas 1932 metais – jam buvo irgi 30 metų.

Sibiro kankinys, Drąseikių mokyklos vedėjas, mokytojas Alfredas Šlikas (1902–1944) išrinktas kuratoriumi 1933 metais, buvo 31-erių.

Biržų pašto viršininkas, išėivijos lietuvių reformatų žurnalo *Mūsų sparnai* redaktorius Mykolas Plepys (1891–1969) išrinktas kuratoriumi 1924 metais, jam tada buvo 33-eji metai.

Ilgametis LERB Kolegijos prezidentas, gydytojas Jokūbas Mikelėnas (1885–1966) tapo kuratoriumi 1920 metais, sulaukęs 35-erių.

Nem. Radviliškio mokyklos vedėjas, Biržų liaudies mokyklos mokytojas Petras Drevinskas (1887–1939) kuratoriumi išrinktas 1922 metais, buvo 35-erių.

Leonpolio dvaro valdytojas, visuomenės veikėjas, mecenatas, gydytojas Mykolas Devenis (1891–1978) išrinktas kuratoriumi 1930 metais, jam buvo 38-eri.

Biržų gimnazijos direktorius, mokytojas Vilius Grytė (1883–1953) kuratoriumi išrinktas Sinode 1920 metais, būdamas 37-erių metų, o po metų – 1921 metais – tapo antruoju Nepriklausomos Lietuvos Reformatų Bažnyčios Kolegijos prezidentu.

LERB pasaulietinių kuratorių institucija tarpukario Lietuvoje buvo labai išplėsta.

Pirmajame Nepriklausomos Lietuvos Sinode, 1919 metais rugpjūčio 15-17 d., sušauktame gen. superintendente kun. V. Meškausko Švobiškyje, dalyvavo tik 2 kuratoriai, 1920 metais Biržuose, išrinkti 7 kuratoriai. Tais metais išrinkta net 20 naujų pasaulietinių kuratorių.

1929 metų Sinode Biržuose jau dalyvavo 35 pasaulietiniai kuratoriai ir 7 kunigai. 1933 metais LERB kuratorių instituciją sudarė 64 kuratoriai, iš jų – 7 moterys. Tad ir vėlesniuose Sinoduose dalyvaudavo 35-45 pasaulietiniai kuratoriai, 8-10 dvasininkų. Tačiau ženkliai mažiau nei dabar į Sinodą deleguodavo parapijos: 1929 m. – 19, 1935 m. – 20, 1937 m. – 18, 1939 m. – 22 delegatus.

Paskutiniame prieškariniame Sinode – 1940 metų birželio 23-24 d. – Biržuose posėdžiavusių sinodalų tokia sudėtis: 10 dvasininkų, 35 pasauliečiai kuratoriai, 18 parapijų delegatų.

Sinodo direktoriumi buvo išrinktas Pasvalio gimnazijos direktorius kurt. Vladas Klusis, cenzoriumi – senjoras J. Šepetys, sekretoriai – kunigai A. Balčiauskas ir M. Frankas.

Vokiečių okupacijos laikotarpiu Sinodai dar rinkosi Biržuose. 1942 metų Sinode išrinkta 13 naujų pasaulietinių kuratorių, 1943 metų – net 30 kuratorių.

1944 metų birželio 24-26 d. vykusiam 340-ajame Lietuvos Vienatos Sinode (paskutiniame laisvai sušauktame) Biržuose, sąrašė buvo 115 kuratorių.

Tarybiniais metais buvo labai suvaržyta Bažnyčios veikla, nebuvo leidžiama rinktis Sinodams, išskyrus 1957 metais – švenčiant 400 metų Lietuvos Reformatų Bažnyčios Jubiliejų. Buvo pasinaudota proga ir atnaujinta Kuratorių institucija, išrenkant 21 pasaulietinį kuratorių, iš jų LERB Konsistorijos pirmininku išrinktas Konstantinas Burbulys (1889–1981).

Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo sulaukė vos keltas likusių Lietuvoje Reformatų Bažnyčios pasaulietinių kuratorių: Karolis Mekas (1906–1993), Povilas Januševičius (1916–1998), Petras Zablockas (1914–2008). Pastarasis ir buvo 1997 metais išrinktas Lietuvos Evangelikų Reformatų Bažnyčios Sinodo Kolegijos Prezidentu ir sėkmingai vadovavo Bažnyčiai iki mirties.

D. Gudliauskienė

Kuratorius Merūnas Jukonis

2021 metų Sinode Biržuose, po gana ilgos pertraukos, buvo papildytas Lietuvos evangelikų reformatų Bažnyčios kuratorių sudėtis. Kuratorių kolegijai pasiūlius ir priešsinodinės sesijos metu sinodalams vienbalsiai pritarus, Sinode patvirtintas ir iškilmingų pamaldų metu palaimintas kuratoriumi LERB ekonomas Merūnas Jukonis.

Merūnas Jukonis gimė 1988 m. liepos 2 d. Biržuose, mokytojo ir valstybės tarnautojos šeimoje. Tėčio Vidmanto Jukonio giminė – evangelikai reformatai, mamos – liuteronai. Į reformatų tikėjimą nukreipė tėtis (Reformacijos istorijos ir kultūros draugijos Biržų skyriaus pirmininkas) bei močiutė Otilija Krišukėnaitė-Jukonienė, bet didžiausią įtaką padarė jo tikybos mokytojas kun. Rimas Mikalauskas.

Merūnas, baigęs Biržų *Aušros* vidurinę mokyklą, 2006 metais įstojo į Vilniaus edukologijos universitetą, čia sėkmingai baigė Ekonomikos ir verslo pagrindų bakalauro studijas.

2010 metais grįžęs į Biržus, mokytojo *Aušros* vidurinėje mokykloje, aktyviai reiškėsi visuomeniniame gyvenime kaip įvairių renginių iniciatorius ir organizatorius, vedėjas, buvo Savivaldybės jaunimo reikalų tarybos narys, Lietuvos reformatų jaunimo draugijos *Radvila* valdybos narys ir kt.

Laimėjęs valstybės tarnybos konkursą, septynetą metų dirbo Biržų rajono savivaldybės administracijoje Jaunimo reikalų koordinatoriumi, buvo Biržų nevyriausybinių organizacijų tarybos pirmininku, įvairių visuomeninių komisijų nariu, Nacionalinės jaunimo reikalų koordinatorių asociacijos valdybos nariu ir kt., o laisvalaikio – teisėjų krepšinio varžybose bei talkino tėčiui šeimos bityne.

2013 metais išrinktas Biržų evangelikų reformatų parapijos valdybos pirmininku, daug kartų rinktas sinodalu atstovauti parapijai aukščiausiam Bažnyčios surinkime – Sinode.

2018 metais sukūrė šeimą su evangelike, pastoriaus Mindaugo ir giesmių autorės bei atlikėjos Daivos Palionių vyriausia atžala Daniele. Netrukus persikėlė gyventi į Kauną, pradėjo tarnauti Lietuvos evangelikų reformatų Bažnyčioje ekonomu, 2018-2019 metais visuomeniniais pagrindais tarnavo Kauno parapijos ūkvedžiu. Tačiau neužmiršta ir gimtųjų Biržų, kur įsteigė jaunimo organizaciją, su kuria įgyvendina įvairius verslumo ir savanorystės skatinimo projektus, yra akredituotas jaunimo savanorių mentorius.

InfoRef_LT

NAUJAMIESČIO EVANGELIKŲ REFORMATŲ BENDRUOMENĖS, BAŽNYČIOS IR MOKYKLOS LEMTYS (XVI a. pab.–XX a. vid.)

Naujamiestis – miestelis Panevėžio rajono vakaruose, į pietvakarius nuo Panevėžio, dešiniajame Nevėžio krante prie pušyno. Žinomas nuo XVI a. antrosios pusės, kai priklausė didikams Valavičiams. XVI a. pabaigoje prie evangelikų reformatų bažnyčios įkurta parapiinė mokykla. 1584 m. LDK kancleris Eustachijus Valavičius Naujamiesčio dvaro nuostatuose paskelbė apie privalomą vaikų mokymą. Rudenį, baigę lauko darbus, valstiečiai privalėjo leisti mokyklon 8–15 metų amžiaus sūnus. Už trukdymą mokytis tėvams grėsė bauda. Tai buvo viena pirmųjų mokyklų Lietuvoje. Vėliau Naujamiestį valdė Radvilos, Oginskiai, Karpiai. 1667 m. Naujamiesčio dvaras priklausė Vilniaus vaivada kunigaikščiui Jonušiui Radvilai, – skelbia Vikipedija.

Naujamiestyje susikūrė viena iš pirmųjų LDK evangelikų bendruomenių ir buvo įsteigta bene pirmoji protestantiška parapiinė mokykla dabartinėje Lietuvoje.

XVII a. Naujamiestis buvo vienas iš LDK reformatų bažnyčios lietuviškumo centrų (kartu su Kėdainiais ir Biržais). Jau 1817 m. Naujamiesčio reformatų bažnyčioje pamaldos vyko lietuvių kalba. Naujamiestis trumpam buvo tapęs Žemaičių distrikto centru (kai 1652 m. liepą jo konsenjoru tapo J. Božymovskis (1610–1675) vyresnysis, 1653 m. išsikėlęs į Kėdainius). Nesant pamokslininko vietoje, Naujamiesčio pamokslininkų globoje neretai būdavo ir Beinoravos bažnyčia. Naujamiestyje taip pat gyveno gausi karaimų bendruomenė ir nedaug žydų.

Kairėje Nevėžio pusėje prie Naujamiesčio yra išlikusios nuo XVII a. veikiančios karaimų kapinės, greta kurių buvo laidojami ir žydai. Pagal fundacinį 1576 m. LDK kanclerio Eustachijaus Valavičiaus raštą Naujamiestyje buvo įsteigta evangelikų reformatų bažnyčia, špitolė ir mokykla (1583 m.).

XVII a. pab., įsteigus atitinkamas katalikiškas institucijas ir valdai atitekus katalikams savininkams, prasidėjo beveik visą XVIII a. vykusio katalikiško persekiojimo era. Buvo daužomi bažnyčios langai, griauta kapinių tvora, niekinti mirusiųjų palaikai, atimta bažnyčios žemė, terorizuoti dvasininkai ir tikintieji, ypač iš mišrių šeimų, siekiant juos paversti katalikais. Vis tik lokalinė protestantiška mažuma sugebėjo išlikti net iki XX a. vid. (H. Merczyng, M. Lukšienė, I. Lukšaitė, P. Juknevičius, A. Baublys, M. G. Slavenienė, D. Karvelis). Nepaisant visų kataklizmų, kelis kartus atstatyta (paskutinį kartą tikriausiai 1789 m.) nedidelė medinė bažnyčia išliko ir XX amžiuje. 1922 m. ji buvo be varpo, su dideliu šventoriumi. Bažnyčia buvo sugriauta tik po II pasaulinio karo, 1944 m. rugpjūčio 24 d. virš jos sproguos (ar sproguos šalia jos nukritusiam) iš Liberiškio dvaro pakilusiam lėktuvui, kuris kliudė bažnyčios bokštą. Pasak amžininkų liudijimų, tuomet tai buvo kuklus, stačiomis lentomis apkaltas pastatas. Jo vietoje sovietai pastatė parduotuvę – gastronomą.

Prie bažnyčios buvusioms kapinėms likimas buvo toks pat nedėkingas. Dalį jų jau XVII a. 9-ame dešimtmetyje–XVIII a. sunaikino ir/ar užgrobė katalikai. Kapinių teritorijoje buvo pastatyta Katalikų Šv. apaštalo evangelisto Mato bažnyčia. Šiose kapinėse, iki įsteigiant kapines už miestelio, jau buvo laidojami ir katalikai. Naujamiesčio evangelikų reformatų klebonai gyveno ne miestelyje, o bažnyčiai priklausiusiame, Lietuvos Reformacijos istoriografijai nežinomame Nociagalos kaime. Ši valda kaip parapijos turtas išbuvo iki pat XX a. 3 dešimtmečio pabaigos. Galiausiai 33 ha sklypą 1929 m. Lietuvos evangelikų reformatų sinodas pardavė ir gautas lėšas skyrė Nemunėlio Radviliškio ir Papilio parapijos klebonijų statyboms. Nociagalos kaime gyveno ir kūrė lituanistikai nusipelnę XVII a. Naujamiesčio evangelikų reformatų klebonai. Taigi Naujamiestis plačiaja prasme gali būti laikomas ir lituanistikos centru. Prie kaimo veikė kapinaitės, kuriose buvo laidojami protestantiškos konfesijos kaimo gyventojai. Šiandien tėra išlikęs (galbūt šių kapinaičių vietoje pastatytas) išpūdingas Nevėžininkų II dvaro savininkų Jasenskių antkapinis paminklas. Atskira nedidelė protestantiška Naujamiesčio parapija veikė iki XX a. pr., vėliau ji tapo Biržų filija. 1818 m. joje buvo 42 parapijiečiai. Po bažnyčios globėjo Savitiškio dvaro savininko pulkininko Vladislavo Ostachevičiaus (1890 m. jis buvo Sinodo Nem. Radviliškyje direktorius) mirties bažnyčios varpas buvo išvežtas į Švobiškį, o vargonėliai – į Nemunėlio Radviliškį. Pamokslininkai tik atvykdavo į Naujamiesčio bažnyčią. 1936 m. parapijoje buvo 45 konfirmuoti parapijiečiai, kurie pamaldų vykdavo ir į Panevėžį. Nepaisant bendruomenės menkėjimo ir kitų sunkumų, XIX a. pirmoje pusėje Naujamiestyje dar veikė mokykla. Pavyko nustatyti šiuos XVIII a. pab. mokytojus:

1783 10 03 Naujamiesčio ev. reformatų kapinėse buvo palaidotas mokytojas Simonas Vaitkevičius (Symon Woytkiewicz),

1794 07 28 – mokytojas Steponas Staškevičius (Stefan Staszkievicz),

1795 12 30 minimas mokytojavęs Juzefas Ceraskis (Józef Ceraski);

1802 m. jau minimas mokytojas Tomas Daunoras.

Reformacijos istorikas Andžejus Vengerskis (Andrzej Węgierski, 1649 m.) 1652 m. išleistame veikle *Slavonia reformati, continentes historiam ecclesiasticam* nurodo, kad Naujamiesčio evangelikų reformatų bažnyčioje buvo vartojama lietuvių kalba. Būtent tuo metu jos pamokslininkas buvo Jonas Božymovskis vyresn. (1610–1675), baigęs Kėdainių gimnaziją, 1632–1637 m. studijavęs Olandijos universitetuose. Jis puikiai mokėjo lietuvių kalbą.

1650 m. pamokslininkas su kolega iš Kėdainių važiavo į Biržus pas kunigą lituanistą S. Minvydą suderinti lietuviškų giesmių ir maldų tekstų.

J. Božymovskis vyresn. buvo vienas iš 1653 m. Kėdainiuose išleistos *Kniga nobažnistes krikščioniškos* rengėjų, tikrino Samuelio Boguslavo Chilinskio lietuvišką Biblijos vertimą, pats vertė Bibliją – rankraštis tikriausiai praeivė 1681 m. Biržų klebonijos gaisro metu. Prieš tai Naujamiestyje pamokslavo lietuviškai mokėjęs St. Minvydas. Šias pareigas ėjo ir kitas žymus reformatų veikėjas – lietuvis J. Minvydas, buvęs kunigaikštystės Liudvikos Karolinos Radvilaitės dvaro pamokslininku, mokėjęs lietuvių kalbą. I. Lukšaitė nurodo, kad lietuviškai mokėjo ir kiti Naujamiesčio pamokslininkai:

Teodoras Skrodskis, Mikalojus Minvydas, Samuelis Bitneris, 1695–1697 m. išvertęs į lietuvių kalbą Naująjį Testamentą (*Naujas Testamentas Wieszpatis musu Jėzaus Kristaus*), kuris buvo išleistas 1701 m. Karaliaučiuje, parengęs katekizmą *Pradžia pamoksla del mažų veykių*, antrą kontrafakcinį *Knigos nobažnistes krikščioniškos*

(1684 m.) leidimą, Stanislovas Monkevičius, vadovaujamas S. Bitnerio, su kitais tęsė J. Božymovskio vyresn. Biblijos vertimą į lietuvių kalbą, taip pat A. Skominas (S. Bitnerio Biblijos vertimas).

Kol kas pavyko nustatyti šiuos XVII–XVIII a. Naujamiesčio ev. reformatų pamokslininkus:

1587–1595 m. – Stanislovas Minvydas (Stanisław Minwid),
 1604 m. – Jurgis Lachnickis (Jerzy Lachnicki),
 1626 m. – Jonas Minvydas (Jan Minwid),
 1638 m. – Kasparas Lachnickis,
 1638–1653 m. – Jonas Božymovskis vyresn. (Jan Borzymowski),
 1653–1667 m. – Teodoras Skrodskis,
 1670–1673 m. – Mikalojus Minvydas (Mikołaj Minwid),
 1673–1687 m. – Samuelis Bitneris (Samuel Bitner, Bythner),
 1688–1689 m. – Stanislovas Monkevičius (Stanisław Monkiewicz),
 1691–1724 m. – Aleksandras Skominas (Alexander Skomin, Skumin),
 1725 m. – Boguslavs Nerlichas (Bogusław Nerlich),
 1727–1738 m. – Mykolas Estka (Michał Estka, Michael Estka),
 1742–1743 m. – Mykolas Jaugelis (Michał Jawgiel),
 1743 m. – Banevičius,
 1749–1753 m. – Samuelis Žukas (Samuel Żuk),
 1755–1777 m. – Martynas Labovskis (Marcin Łabowski),
 1778–1805 m. – Jokūbas Krosnoveckis (Jakub Krosnowiecki, Krosniewiecki).

Šiandien iš Naujamiesčio evangelikų reformatų bendruomenės, bažnyčios, mokyklos, kapinių neliko nieko: nei žmonių, nei pastatų, nei atminties, jeigu neskaiciuotume informacijos Naujamiesčio mokyklos muziejuje ir paminėjimų Panevėžio kraštotyros tekstuose. Vadinamosios Panevėžio rajono tarybos patvirtintos neveikiančios kapinės – tai tik vienas nesunaikintas ir išlikęs paskutinių Naujamiesčio reformatų, gyvenusių senojoje klebonijoje XX a. pr., Danieliaus Radinskio (m. 1916 09 19) ir jo žmonos Amalijos Amandos (m. 1917 08 20) antkapis. Jų dukrė Elžbieta Radinskaitė (Elisabeth Alexandra Radvinska) buvo Nemunėlio Radviliškio (ir Papilio – *Ref. žinia* past.) parapijos vargonininkė.

Tik vieno kito miestelio senolio atmintyje išliko kiek paniekinamas pavadinimas Bambyziškis – taip jie vadina nedidelį, nuo gatvės iš dviejų pusių medžiais apaugusį sklypą, kuriame stovėjo ev. reformatų bažnyčia, klebonijos trobesiai, ribojosi kapinės, kadaise stovėjo medinis mokyklos pastatas. Tik privatus namas, švariai nupjauta žolė... Teisinamasi, kad dėl lėšų stygiaus sklypas neįregistruotas Registrų centre, nėra nei rodyklės, nei informacinės lentos...

Naujamiesčio atvejis rodo, kad Lietuvos visuomenė, Reformacijai pralaimėjus ir protestantizmą beveik sunaikinus, patyrė didelių kultūrinių, socialinių ir kt. nuostolių. Reformacijos teikiamos galimybės nebuvo išnaudotos, tad šalis smarkiai sustabarėjo ir suvienodėjo.

Prof. Aivas Ragauskas

*Iš Tarptautinės mokslinės konferencijos Kėdainiuose
 Reformacija ir lituanistika tezių*

https://www4260.vu.lt/uploads/2017%20metai/rugs%C4%97jis_2017/Konferencijos_tez%C4%97s_2017_K%C4%97dainiai.pdf

Paskutinė N. Radviliškio reformatų bažnyčios vargonininkė

ELŽBIETA RADINSKAITĖ 1890-1982

Elžbieta Aleksandra Radinskaitė (Elisabeth Alexandra Radvinska) – garsaus muziko Konstantino Galkausko (1875–1963) mokinė – gimė 1890 m. rugsėjo 8 d. Naujamiestyje, Panevėžio apskrityje. Elžbieta Radinskaitė buvo ilgametė, pasišventusi Nem. Radviliškio, o paskui ir Papilio reformatų bažnyčių vargonininkė, chorvedė. Mirė Papilyje 1982 m. sausio 16 d., palaidota Kubilių kapinėse.

Elžbietos tėvas Danielius Radinskis ir motina Amalija Amanda Radinskienė (merg. Neimanaitė – kun. Adolfo Neimano sesuo) buvo Naujamiesčio reformatų parapijos nariai, gyveno senojoje klebonijoje. Šeimoje užaugo dar seserys Laura, Marija ir broliai Eduardas, Aleksandras-Johanas ir Alfredas. Elžbietos tėvai mirė dar iki Lietuvai paskelbiant Nepriklausomybę. Seserys, broliai išsibarstė po įvairias šalis

N. Radviliškio konfirmantai 1937 m., kun. St. Neimanas ir varg. E. Radinskaitė

*Konfirmacija N. Radviliškyje
1949 m. liepos 24 d. Dešinėje
kun. A. Šerno sėdi
varg. E. Radinskaitė*

– Lenkiją, Rusiją. Lietuvoje liko gyventi tik Elžbieta. Sunykus Naumiesčio parapijai ir bažnyčiai, vargonėliai iš ten buvo pervežti į Nem. Radviliškio bažnyčią, nes parapija nespėjo iki I-ojo pasaulinio karo išgyti vargonų, nors lėšos jau buvo surinktos. Nem. Radviliškyje prisiglaudė ir vargonininkė Elžbieta. Tuomet Nem. Radviliškyje tarnavo kun. Stasys Neimanas. Radinskaitė ten gyveno ir pokaryje prie senjoro Adomo Šerno, kol Nem. Radviliškyje buvo nuolatos laikomos pamaldos. Gyveno netoli ev. reformatų bažnyčios me-diniame dviejų galų name. Vietiniai senieji radviliškietiai ją prisimena kaip tvarkingą, ramią moterį. Mokė konfirmantus giesmių, papuošti bažnyčią šventei: pinti vainikus, vadovaudavo tam darbui. Išdrįsdavo patarti kunigui, išreikalavo, kad leistų konfirmantams per Konfirmacijos pamaldas tradiciškai giedoti dvi giesmes. Švenčių proga rengdavo savo namuose baliukus, į juos pakviesdavo ir kai kuriuos parapijiečius. Po II-ojo pasaulinio karo grodavo mažaisiais vargonėliais, kurie stovėjo po sakykla. Su praeinančiais žmonėmis vargonininkė sveikindavosi atsistodama.

Mirus kun. A. Šernui, apie 1965 metus Elžę Radinskaitę priglaudė papiliečiai, įleidę gyventi parapijos namų vie-

*Konfirmacija N. Radviliškyje 1952 m. liepos 27 d.
Centre kun. M. Frankas, kun. A. Šernas, varg. E. Radinskaitė*

name kambarėlyje. Pamaldoms jau nebevargonavo. Papilyje ji ir mirė 1982 m. sausio 16 dieną.

Palaidota vargonininkė Elžbieta Radinskaitė Kubilių reformatų kapinėse, netoli vartų.

D. Gudliauskienė

*Merginų Konfirmacija
N. Radviliškyje 1930 (?) m.
Centre varg. E. Radinskaitė,
kun. St. Neimanas*

IŠĖJĘS AMŽINYBĖN

Niekada aš tavęs nepamesiu ir neapleisiu. (Hebrajams 13, 5)

Dr. POVILAS ALGIMANTAS JAŠINSKAS

1935-05-13–2021-08-06

Dr. Povilas Algimantas Jašinskas (g. 1935-05-13 Švobiškis –2021-08-06 Vilnius) fizikas, informatikos inžinerijos mokslų daktaras, evangelikų reformatų Bažnyčios veikėjas.

Dr. Povilas Algimantas Jašinskas gimė 1935 m. gegužės 13 d. Švobiškyje, kur tuo metu kunigavo Jo tėvas senjoras Povilas Jašinskas. Mama Emilija (merg. Ruplėnaitė) Jašinskienė mokytojavo Švobiškio pradžios mokykloje. Šeimoje jau augo sesuo Irena Emilija (g. 1933-05-13–2016-06-04).

1940 metų pavasarį kun. P. Jašinską perkėlė kunigauti į Biržus. Šeima apsigyveno reformatų bažnyčios klebonijoje, išlikusioje iki dabar. Joje, iki pasitraukiant į Vakarus vokiečių okupacijos metais, rado prieglobstį ir kunigo sesers sūnūs broliai Jonas ir Adolfas Mekai.

Mama p. E. Jašinskienė įsidarbino *Aušros* mokykloje pradinių klasių mokytoja. Ten pat pradžios mokslus pradėjo ir Povilas. 1945 metais baigė *Aušros* pradinę mokyklą ir

tais pačiais metais įstojo į Biržų gimnazijos pirmą klasę. 1949 metais Biržų gimnazija buvo pertvarkyta ir pavadinta Biržų pirmoji vidurinė mokykla. 1954 metais Povilas Algimantas Jašinskas baigė vidurinę mokyklą sidabro medaliu, kuris palengvino įstojimo kelią į aukštąją mokyklą, padėjo išvengti tuomet privalomos tarnybos kariuomenėje. Padėjo ir tai, kad, mokydamasis vienuoliktoje klasėje, dalyvavo Respublikinėje fizikos ir matematikos olimpiadoje ir laimėjo antrą vietą. Dar Biržuose būdamas, pradėjo rimtai domėtis technika, prenumeravo rusišką radijo žurnalą, ėmė konstruoti ir pirmuosius savo radijo imtuvus – pradžioje detektorinius, vėliau lempinius. Norėjo studijuoti radiotechniką Kauno politechnikos institute, bet, išsiaiškinęs, kad baigus visus ima į sovietinę armiją, persiorientavo ir įstojo, kaip medalininkas, be konkurso ir stojamųjų egzaminų į Vilniaus universiteto Fizikos ir matematikos fakultetą. Tuo metu šio universitete Filologijos fakultete jau mokėsi sesuo Irena, tad tėvams buvo lengviau leisti mokslan abu vaikus kartu.

Mokykliniais metais buvo pamėgęs čiuožimą, slidinėjimą – ne lygumų, o kalnų. Biržuose leisdavosi nuo piliakalnio šlaitų, važiuodavo už miesto į karstines duobes ir šokinėdavo nuo tramplyno, Vilniuje – Sapiegynėje, vėliau daug metų vykdavo slidinėti į Karpatus.

Baigdamas pirmą kursą, nusipirko motociklą ir ėmėsi dar vienos sporto šakos – figūrinio važiavimo, dalyvaudavo varžybose. Šio sporto neapleido ir pradėjęs dirbti. Įsigijęs vairuotojo teises, dalyvaudavo figūrinio važiavimo automobiliu varžybose, net ralyje per Lietuvą.

Buvo muzikalus, tėvų namuose buvo pramokęs groti pi-aninu. Turėjo gražų balsą – bosą. Mokykloje dainavo vyrų oktete, dirbdamas gamykloje – chore *Elektronika*.

Studijų metais, draugų pakviestas, įsijungė į Liaudies dainų ir šokių ansamblį, pūtė lumzdelį. 1957 metais su ansambliu pateko į Maskvoje tais metais vykusį VI pasaulinį jaunimo ir studentų festivalį. Buvimą Maskvoje išnaudojo patekdamas į Maskvos Liaudies pasiekimų parodą, kurioje Jį domino technikos išradimai. Sugebėjo nusirašyti schemas bei kitą informaciją ir, prisipirkęs Maskvos *Jaunajame technike* brokuotų televizorių blokų, grįžęs į Vilnių su draugu susikonstravo televizorių ir galėjo žiūrėti tada jau įkurtos Lietuvos televizijos laidas.

Baigdamas Universiteto studijas, prisijungė prie pirmojo lietuviško kompiuterio kūrėjų grupės ir Jo diplominio darbo tema buvo tuo metu neįprasta *Diskretinio veikimo mašinų magnetinės atminties skaitymo-užrašymo filtro teorinis tyrimas*.

Baigė universitetą 1959 m. įgydamas *fiziko ir vidurinės mokyklos fizikos mokytojo* diplomą, bet buvo paliktas dirbti universitete, Teorinės fizikos katedroje. Joje ilgai neužsibuvo – 1960 metų sausį įsidarbino Vilniaus skaičiavimo mašinų gamyklos Specialiame konstravimo biure (SKB) ir jame praleido 15 darbo metų.

1968 metų vasarą Kaune apgynė disertaciją *Skaitančio įrenginio optinio-elektrinio keitiklio darbo tikslumo tyrimas* mokslų kandidato laipsniui įgyti, 1993 m. nostrifikuotas ir ➤

suteiktas daktaro laipsnis. Turėjo ženklų pasiekimų technikos mokslų srityje: kartu su kitais buvo įvertintas Lietuvos TSR valstybine premija, buvo pakviesti į 1969 metais Maskvoje vykusią tarptautinę parodą *Automatizacija – 69* su jų sukurtu skaitančiu įrenginiu *Rūta – 701*.

1975 metais laimėjo konkursą ir perėjo dirbti į Mokslų Akademijos Puslaidininkių fizikos institutą, jame dirbo iki pensijos – 1987 metų. Dirbdamas institute, turėjo galimybę tobulinti savo anglų kalbos žinias, neblogai kalbėjo, ėmė versti raštu, vėliau – ir žodžiu. 1985 metais su bendraminčiais įkūrė Vertėjų kooperatyvą, 2010 metais baigė ir šią veiklą.

P. A. Jašinskas 1960 m. vedė biržietę, reformatę Elena Palšytę (1934–2003), gimusią Satkūnų kaime. Sutuokė tėvas kun. P. Jašinskas Biržuose. 1962 m. gimė sūnus Laimutis, 1964 m. – dukra Daina. Bet santuoka po keliolikos metų suiro. Abu patraukė skirtingais keliais. Elena tapo Kasperavičiene, o Povilas 1977 metais vedė Živilę Stančiuvienę – kanklininkę iš Universiteto veteranų ansamblio, apsigyveno pas ją.

Atsikūrus Vilniaus reformatų parapijai, Povilas Jašinskas įsijungė į Bažnyčios veiklą, vadovavo komisijai, parengusiai 1993 metų Bažnyčios Statutą. 1993–1996 metais – Lietuvos Reformatų Bažnyčios Kolegijos prezidentas. Kadencijos laike važiavo į Vokietiją užmegzti glaudesnių draugiškų santykių su Lipės krašto reformatais, 1997 metais, kartu su Kolegijos sekretore Erna Mizaraite, atstovavo Lietuvos reformatams Pasaulinio Reformatų Bažnyčių Aljanso (WARC) suvažiavime Debrecene.

Vilniaus parapijai pradėjus leisti *Vilniaus reformatų žinias*, padėjo patarimais, išversdavo įdomesnius straipsnius iš WARC internetinio puslapio. 2020 metais ėmus leisti *Reformatų žinią*, dažname leidinio numeryje išspausdinti Jo kvalifikuotai versti straipsniai, nes ne tik gerai mokėjo anglų kalbą, bet ir puikiai orientavosi bažnytiniame gyvenime, nesvetimi buvo teologiniai – biblijiniai išsireiškimai. Paskutinis Jo verstas straipsnelis pasirodys jau Jam iškeliavus Viešpaties globon...

2021 metais dr. P. A. Jašinskas užmezgė gražius bičiuliškus ryšius su Biržų r. savivaldybės Jurgio Bielinio viešosios bibliotekos Jono ir Adolfo Mekų palikimo studijų centru. Perdavė jiems savo sukauptus archyvus. Prasidėjusi draugystė žadėjo duoti gerų vaisių. Nepavykus atvažiuoti į Biržus pavasarį, tikėjosi pasiekti rudenį, bet paūmėjusi liga suardė ateities planus.

Mirė dr. Povilas Algimantas Jašinskas atsinaujinus prieš 25 metus sutramdytai ligai, nesulaukęs antro inksto šalinimo operacijos ligoninėje, rugpjūčio 6 dieną.

Jo kūnas palaidotas Antakalnio kapinėse, prie žmonos Živilės tėvų Žilių, palydėtas šeimos narių, draugų, giminių, parapijiečių, VU veteranų ansamblio. Laidotuvių liturgijai vadovavo LERB gen. superintendentas kun. Raimondas Stankevičius.

InfoRef_LT

Koncertas

Kėdainiams reikia vargonų!

Rugsėjo 29 d. Kėdainių ev. reformatų bažnyčioje romantinės muzikos vakaru solistas Liudas Mikalauskas ir koncertmeisteris Robertas Lamsodis vėl atnaujino koncertų ciklą, skirtą surinkti lėšas pastatyti Kėdainių miestui vargonus. Visuomeninis projektas *Kėdainiams reikia vargonų* startavo prieš keletą metų. Dėl pandemijos paskelbus karantiną, veikla buvo nutrūkusi.

Trečiadienio koncertas, kurį organizavo Kėdainių krašto muziejus ir Kėdainių muzikos mokykla, buvo pirmasis po beveik dviejų metų pertraukos.

Žiūrovai, pirkdami biletą, prisideda prie akcijos, kad kėdainiečius džiugintų instrumentų karaliaus – vargonų – muzika. Koncertas vyko pilnutėlėje Kėdainių ev. reformatų bažnyčioje, kurioje ir numatoma statyti įsigytus vargonus.

Lėšų, skirtų vargonams įsigyti, paaukoti galima pervedant norimą sumą į specialią Kėdainių krašto muziejaus paramos-labdaros sąskaita Nr. LT 407300010094143462 (AB „Swedbank“), banko kodas 73000; mokėjimo paskirtis – Vargonai Kėdainiams.

InfoRef_LT

Nuotrauka A. Risakovienės

DAUGIAU NEI PERGALĖ

Kėdainiuose, Akademijos gimnazijoje, liepos 3-10 d. vyko Krikščioniška sporto stovykla

Na štai, ir baigėsi aštuntoji krikščioniška sporto stovykla *Daugiau nei Pergalė*.

Taip pripratome prie stovyklinės tvarkos ar rutinos, kad dabar prireiks laiko vėl sugrįžti į įprastą kasdienybę. Kas rytą, atsikėlus, norisi eiti į mankštą, po pietų – pasimelsti ir į treniruotę, o vakare trūksta *Protmūšio, Kazokų ir Plėšikų* ar žygio. Kaip ir kiekvienais metais, taip ir šiais, patyrėme neišmatuojamai daug gerų emocijų!

Kuo ši stovykla nepaprasta? Ir kodėl nesinori išeiti iš to susikurto tobulo *burbulo* ir grįžti į realybę?

1. Kiekvienas vaikas ir kiekvienas vadovas – matomas, susilaukia dėmesio. Stovykloje nebuvo daug dalyvių, tad mes galėjome skirti vienas kitam labai daug dėmesio, susipažinti asmeniškai ir bendrauti ne tik su savo būriu, bet su kiekvienu stovyklautoju atskirai.
2. Nepajudinamas stovyklos pagrindas – Bibliją. Dievo Žodžio mokymas yra šios stovyklos pagrindas, ir stovyklautojai kas dieną nagrinėjo *Evangelijos pagal Luką* skyrius, eidavo į pamaldas, giedodavo, vaidindavo biblijines ištraukas ir meldėsi. Turėjome tris dvasininkus, kurie skelbė Dievo išmintį, padėjo vaikams priartėti prie Dievo ir suprasti Jėzų.
3. Nepamiršamas ir sportas, kurio vaidmuo – labai svarbus. Kiekvieną dieną visi dalyviai turėdavo trijų valandų futbolo treniruotes, plius 15 km žygis, stovykliada, o laisvu laiku vaikai bėgdavo į salę žaisti krepšinio. Ak, po savaitės intensyvių treniruočių net ir vadovams reikėjo visos dienos atsigausti.

Sunku būtų viską papasakoti, kas nuveikta per savaitę, tad, kad suprastumėte bent dalelę to, ką mes patyrėme, pasidaliname laikraštuke, kuriame sudėti vaikų išpūdžiai ir nuotraukos. (*Pridedame keletą dalyvių išpūdžių – Ref. Žinia past.*)

Iki kitų metų!

Simona Česnakaite
2021-07-12

Dvasinis vadovas kun. R. Stankevičius:

Dar viena ypatinga savaitė išgyventa Dievo artumoje, kurios metu galėjome džiaugtis vieni kitais, mokytis, šlovinti ir būti su Viešpačiu Jėzumi. Jo Žodis lydėjo kasdien ir mokė bei stiprino mus visus. Niekada nepamiršiu pamokų, kurias Viešpats siuntė šioje stovykloje ir mokė ne tik vaikus, bet ir vadovus, kapelionus. Šios pamokos labai vertingos, netgi ir tuomet, kai nepavykdavo, kai pralaimėdavome mažesniuose ar didesniuose iššūkiuose, juk Dievo Žodis (*Rom 8,28*) moko, *kad viskas išeina į gera mylinčiams Dievą, būtent jo valia pašauktiesiems*. Tikrai liko daug neatsakytų klausimų, neišsakytų maldos prašymų, neišmoktų Biblijos pamokėlių, neišsakytų draugiškų pastebėjimų draugams, nesulauktų paaiškinimų iš dvasininkų.

Tą spragą galima bent kiek užpildyti jungiantis į savo miesto Dievo surinkimą ar bent jau kitų metų stovyklą.

Dievo malonės gausa telydi kiekvieną stovyklautoją, vadovą, ir kiekvieną, kas tiki ir gero linki.

Emily ir Frank'as Van Dalenai:

Vienas iš Sporto stovyklų džiaugsmų yra stebėti, kaip suaugę ir bet kurio amžiaus vaikai bendrauja tarpusavyje daugybe skirtingų būdų. Kiekvienas vaikas, atvykęs į stovyklą, yra labai brangi dovana, kuri atsineša savo nuosavą unikalią perspektyvą ir sugebėjimus. Ir viena iš pagrindinių stovyklos vertybių yra augti, siekiant realiai suprasti ir mylėti vienas kitą. Šią savaitę buvo malonu būti dalimi komandos, kuri moko Biblijos tiesų šiuos entuziastingus ir žingeidžius protus. Aš buvau nustebintas jų klausimų gilumo. Į kai kuriuos

iš klausimų neįmanoma pilnai atsakyti. *Kodėl Dievas leidžia egzistuoti blogiui? Ar yra kitų visatų be mūsų, kur gyvena ateiviai? Kodėl mano draugo šeimos narys mirė, nors mes ir meldėmės?*

Todėl mes sukūrėme mažytį spektaklį:

vaikas užrištomis akimis buvo vedamas ratu *gerojo vyruko* ir po to – *blogjo*. Kaip vaikas jautėsi? Kodėl buvo lengviau eiti pasitikint *geruoju vyruku*? Drąsaus noro eiti ir pasitikėjimo pagrindas sunkiais laikais yra iš esmės pasitikėjimas tuo, kas jus veda.

Mūsų noras toks, kad kiekvienas vaikas šią savaitę grįžtų namo praturtėjęs džiaugsmingu ir nauju pasitikėjimu ne tik naujais draugais, naujais įgūdžiais ir kūrybine veikla, bet ir su gilesniu pasitikėjimu Jėzumi.

Iš anglų išvertė dr. P. A. Jašinskas

RADVILOS DRAUGIJOS SĄSKRYDIS

Savaitgalį – birželio 18-20 d. d. įvyko LERJD *Radvila* atkūrimo 20-mečio proga rengtas sąskrydis. Į sąskrydį susirinko netoli 90 žmonių – nuo pačių mažiausių iki vyriausiųjų, buvusių stovyklų vadovais bei Draugijos nariai.

Organizatoriai buvo sugalvoję įvairių veikų, per kurias dalyviai turėjo unikalią galimybę sugrįžti į laiką, kuomet patys

buvo vadovai. Penktadienį vakare sąskrydį atidarė *Folk'o* šokių muzika, o šeštadienį vyko *privalomieji* būreliai, kuriuose dalyviai turėjo galimybę pasigaminti sau apyrankes, giedoti, piešti ar paplaukioti gaivinančiame ežere. Po pietų galėjome išgirsti įspūdingą *Radvilos* organizacijos atsiradimo ir vystymosi istoriją, kuria papasakojo ilgametis organizacijos narys Kornelijus Šišla, na, o nusileidus saulei per brūzgynus ir miškus leidosi stovyklose pamėgto žaidimo *Kazokai ir plėšikai* dalyviai.

Sąskrydis buvo tuo įsimintinas, kad apjungė dvidešimtmečio keliolikos vadovų, pusvadovių ir vaikų kartas. Renginyje galėjome pabendrauti su *Radvilos* organizacijos atkūrimo iniciatore Gabija, kunigu-misionieriumi, tarnaujančiu Kauno reformatams, Franku van Dalenu, pamatyti *savų* stovyklų vadovus, kurie jau augina savas atžalas – būsimus stovyklų dalyvius.

Tai buvo ištis šaunus renginys, apjungęs visus Draugijos narius, ir kiekvieną bent trumpam nukėlęs į smagius ir įspūdingus kupinus stovyklavimo laikus.

Sąskrydžio organizatoriai: Vilma Baltušytė, Dominykas Šukys, Andrius Rabačiauskas.

P. S. Rūpinantis kiekvieno sveikata, dalyviai į sąskrydį buvo įleidžiami su *Galimybės pasu*, jeigu jo neturėjo – buvo atliekamas *Greitasis antigenų testas*.

Meda Jokubauskaitė
2021-06-21

Ivykių apžvalga

Prieš 20 metų – 2001 metų liepos 1 d. Biržų evangelikų reformatų bažnyčioje buvo ordinuotas diakonu Klaipėdos universiteto Evangeliškosios teologijos katedros absolventas Tomas Šernas. 2002 m. birželio 30 d. Vilniaus ev. reformatų bažnyčioje ordinuotas kunigu. 2003-2010 metais ėjo vicesuperintendente pareigas. 2010 metais išrinktas Lietuvos evangelikų reformatų generaliniu superintendentu. Šias pareigas ėjo iki 2019 metų Sinodo. Nuo 2019 m. – vėl vicesuperintendentas. Kun. Tomas Šernas yra Vilniaus ev. reformatų parapijos klebonas, Kauno ev. reformatų parapijos administratorius.

...Nukritusi į gerą žemę sėkla – tai tie, kurie klauso žodžio, išsaugo jį taurioje ir geroje širdyje ir duoda vaisių kantrumu. /Lk. 8,15/.

Mielas ir gerbiamas Kunige Tomai,

Sukanka 20 metų, kai Jūs esate mūsų dvasinis vadovas, mūsų KUNIGAS. Per tuos 20 metų mums visiems teko patirti ir skaudžių, ir džiaugsmingų įvykių. Bet šiandien prisiminkime tik džiaugsmingus. Jūs pasiekėte aukštumas savo tarnystėje, buvote išrinktas Generaliniu superintendentu. Bet svarbiausia tai, kad Jus myli tikintieji, susidomėję klauso Jūsų pamokslų, laukia jų, iš jų mokosi gyventi.

Nuoširdžiai sveikiname Jus šia gražia proga ir linkime geros sveikatos, ilgos tarnystės visų tikinčiųjų džiaugsmui.

Lietuvos reformatai
Vilnius, 2021 m. birželio 30 d.

Kai pagalvojame...

*Kai pagalvojame rimtai
Jei susimąstome giliai
Jei atlapojam mintį vėjui
O širdį atveriam Kūrėjui
Arba praeiviui sutiktam
Nebijome sklendes atšauti*

*Tai laisvės jausmas ir ramybė
Čia įsikurti turi galimybę
O tu jau pradedi suprasti
Kiek vietos daug ir kaip erdvi
Kai atiduodi pats save kitiems
Ir godžiai nebesaugai trupinių
Kurie nugulę buvo tavo stalčiuos
Kietos širdies ir uždarytų minčių...*

Kun. Valdas Aušra, Čikaga
2021 m. rugpjūčio 17 d.

Konfirmacija Vilniuje

Į pamaldas Vilniaus reformatų bažnyčioje birželio 13 dieną parapijiečiai rinkosi gausiai bei šventiškai nusiteikę, nes parapijos gretas papildė jaunas gabus muzikantas Justinas Stanislovaitis. Justinas yra vilnietis, kompozitorius ir atlikėjas, rašantis muziką filmams, koncertuoja su savo kūryba. 2020 m. rudenį Papilio reformatų bažnyčioje susituokė su Laura Tuomaite – reformate, jaunimo stovyklų vadove.

Pagal seną vilniečių tradiciją, tam sekmadieniui skirtą Šv. Rašto skaitinį perskaitė konfirmantas Justinas – iš Evangelijos pagal Joną 20 skyrių, kuriame pasakojama apie prisikėlusio Jėzaus pasirodymą mokiniams. Pagal tas pačias eilutes pamokslavo ir katechetas Holgeris Lahayne, susiedamas pamokslą su Konfirmacija.

Pamokslą katech. Holgeris pradėjo sakydamas, kad po pasaulio sukūrimo žmonijos istorijoje pats svarbiausias įvykis buvo Jėzus prisikėlimas. Prisikėlęs Jėzus pirma pasirodė moterims, po to – ir vyrams. Pirmieji žodžiai, kuriais Jis kreipėsi į mokinius, buvo raminantys, guodžiantys: *Ramybė Jums!* Katechetas priminė, kad šie žodžiai, kaip *moto*, buvo užrašyti virš Vilniaus reformatų bažnyčios durų. Šie žodžiai – visa Evangelijos santrauka: *Ramybė su Dievu*. Tikimės, kad po mūsų Vilniaus maldos namų išorės remonto, šie žodžiai vėl pasitiks bažnyčios lankytojus. *Jėzaus nukryžiuojimas ir prisikėlimas yra krikščionybės centras ir ašis. Kiekvieno žmogus požiūris į šiuos įvykius lemia ar esu krikščionis, ar nesu, ar turiu šią Ramybę, ar neturiu*, – sakė katechetas. Jėzaus pasirodymo

mokiniams aprašymas Evangelijose yra viena iš svarbiausių istorijų. Dažnai cituojamas pasirodymas Jėzaus mokiniui Tomui, netikėjusiam tol, kol pats neįdėdė pirštų į Jo žaizdas. Jėzus jam sako (Jon 20,29): *Tu įtikėjai, nes pamatei. Palaiminti, kurie tiki nematę!* Tos eilutės mums sako: 1) turim ištirti, išsiaiškinti krikščionybės tikėjimo teiginius, 2) turim išpažinti krikščionių tikėjimą, 3) turim suprasti, kad Dievas mums padeda atrasti Ramybę, ir taip įsitvirtinti Tikėjime.

Visa tai turi daug bendro su Konfirmacija. Norintys konfirmuotis, turi atsakyti sau į šiuos klausimus. Visi turi tikėti į Jėzų Kristų, bet keliai, kaip pasiekti šį tikslą, gali būti skirtingi, kiekvienas turi surasti savo Kelią. Vienų kelias pas Dievas tiesus – trumpas, kitų – ilgesnis, vingiuotas, vienas dvasiškai auga greitai, kitam reikia daugiau laiko. Apaštalo

Tomo tikėjimui trūko pagrindo, jis troško žinoti, bet abejojo. Kai pamatė – įtikėjo. Mes negalime pamatyti, todėl Jėzaus žodžiai *Palaiminti, kurie tiki nematę!* yra skirti mums. Apaštalo Tomo pavyzdys mus moko, kad tikėjimas turi turėti pagrindą, pakankamai tvirtą, negalim lengvabūdiškai tikėti. *Aklas tikėjimas – nėra dorybė*, – pabrėžė katech. H. Lahayne. Ruošimasis konfirmacijai yra puikus laikas tyrinėjimui, Biblijos nagrinėjimui, išsamiai susipažinti, išnagrinėti krikščionybės teiginius.

Tikėjimas yra asmeniškasis dalykas. Tikėjimo išpažinimas – asmeninis. Apaštališkasis tikėjimo išpažinimas prasideda žodžiu: *Tikiu*, taip pat mūsų Heidelbergo katekizmo pirmo klausimo atsakymas: *Aš tikiu...* Norintis tapti reformatu turi asmeniškai patvirtinti savo Tikėjimo išpažinimą. Mūsų konfirmantai pasirašo Konfirmanto tikėjimo patvirtinimą, kuris prasideda: *aš išpažįstu...* Evangeliška konfirmacija yra geras būdas išpažinti viešai krikščionišką tikėjimą. *Konfirmacija, galima sakyti, yra reformatų išradimas*, – teigė pamokslininkas.

Katech. H. Lahayne priminė Konfirmacijos istoriją: reformatų Bažnyčioje Konfirmacijos *išradėju* galima laikyti Strasbūro reformatorių Martyną Bucerį (1491–1551), kuris 1539 m. parengė *Cygenheino drausmės tvarką* (Ziegenhainer Zuchtordnung). Tame dokumente rašoma: *...visi vaikai, sulaukę tinkamo amžiaus, turi būtų pasiųsti mokytis katekizmo... Bažnyčių vyresnieji ir pamokslininkai turi pasirūpinti, kad vaikai katekizmo išmokyti tiek, jog juos ramia sąžine* ➤

būtų galima leisti Šventosios Vakarienes. Viešai išpažinus savo priklausymą Kristui kaip Viešpačiui ir savo Bažnyčiai, kunigas rankų uždėjimu, Viešpaties vardu juos konfirmuoja, taip patvirtindamas juos krikščioniškosios bendruomenės nariais.

M. Liuteris iš pradžių gan skeptiškai į tai žiūrėjo. Tik vėliau pas liuteronus įsitvirtino Tikėjimo patvirtinimas. (Mažosios Lietuvos liuteronai tai vadina *Ižegnojimas* – V. L. pastaba).

Po išsamaus pamokslo, pamaldų liturgiją tęsė Vilniaus parapijos klebonas kun. Tomas Šernas. *Konfirmacija yra kaip pasižadėjimas, bet jį tęsti yra ne taip paprasta ir lengva. Bet su tikėjimu širdyje viskas įmanoma*, – sakė kun. T. Šernas.

Po Konfirmacijos liturgijos – konfirmanto Priesaikos perskaitymo, krikščioniško tikėjimo patvirtinimo reformatų išpažinime, dvasininkų rankų uždėjimo – katech. H. Lahayne įteikė Justinui Konfirmanto pažymėjimą, parapijos pirmninkas kurt. Giedrius Vaitiekūnas pasveikino naująjį parapijos narį visų vilniečių vardu. Konfirmantui skriejo sveikinimo žodžiai ir iš kitų parapijiečių.

Po to konfirmantas Justinas sėdo prie pianino ir atliko jautrią, neseniai kartu su žmona sukurtą giesmę, sujaudindamas ir senesnės kartos reformatus.

Po pamaldų visi, išsiilgę bendrystės, galėjo pabendrauti jaukioje Agapėje, kurią paruošė Levandų uosto šeimininkai Arlauskai: psivaišino Aurelijos ir Viktorijos keptais žagarėliais bei levandų limonadu...

Viktorija Liauškaitė
2021-06-1

KONFIRMACIJA KAUNE

Rugsėjo 19 d. Kauno reformatų bažnyčioje savo krikščionišką tikėjimą Reformatų išpažinime patvirtino Vilija ir Dominykas. Nuotraukoje visi iškilmingų pamaldų dalyviai, centre – naujieji parapijos nariai.

InfoRef_LT

Vilnių jau puošia Reformatų sodas

Lauko akmenimis pažymėta buv. Reformatų bažnyčios vieta

Liepos 14 dieną sostinės gyventojus ir svečius Savivaldybė pakvietė į Reformatų sodo atidarymą – dar vieną jaukią žalią erdvę Vilniaus širdyje. Čia, kur dabar įrengta apskrita laiptuota paminklo papėdė su juodo šlifuo to granito fontanėliu viduryje, netolimoje ateityje iškils paminklas *Reformacijos ir lietuvių raštijos pradininkams* – dešimčiai žymiausių XVI a. asmenybių.

Mikalojui Radvilai Juodajam (1515–1565) – Nepriklausomos Lietuvos valstybės gynėjui, socialinės ir kultūrinės pažangos skatintojui; Mikalojui Radvilai Rudajam (1512–1584) – Vilniaus vaivada, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kancleriui ir didžiajam etmonui; Abraomui Kulviečiui (1509–1545) – Reformacijos Lietuvoje pradininkui; Stanislovui Rapolioniui (1485–1545) – pirmajam žymiam lietuvių teologui, giesmių į lietuvių kalbą vertėjui; Martynui Mažvydui (1510–1563) – pirmosios lietuviškos knygos autoriui; Baltramiejui Vilentui (1525–1587) – lietuvių raštijos kūrėjui, vertėjui ir leidėjui; Jonui Bretkūnui (1536–1602) – Biblijos vertėjui į lietuvių kalbą, lietuvių raštijos kūrėjui, istorikui; Andriui Volanui (1530–1610) – Reformacijos Lietuvoje ideologui, teologui, vienu žymiausių politinių publicistų; Merkeliui Petkevičiui (1550–1608) – ypatingą dėmesį skyrusiam lietuvių kalbos mokymui, parengusiam ir paties įkurtoje spaustuvėje Vilniuje savo lešomis išleidusiam pirmą lietuvišką evangelikų reformatų knygą *Katekizmą*, kur tekstas spausdinamas lygiagrečiai lenkų ir lietuvių kalbomis; Jokūbui Morkūnui (1550–1611) – pirmajam lietuvių spaustuvininkui, *Postilės* vertėjui į lietuvių kalbą ir leidėjui, knygrišiui, išleidusiam daugiau kaip 25 knygas.

Šie iškilūs vyrai sugebėjo kūrybiškai pasinaudoti lietuvių, vokiečių, lenkų, čekų kultūrų sąveikos teikiamomis galimybėmis ir kūrybiškai dėjo Naujųjų laikų mūsų kultūros ➤

pagrindus. Vieni skelbė visuomenės sandaros modernizavimo idėjas, kiti gynė Tėvynę diplomatija ir ginklu, tretieji kantriai dirbo kurdami lietuvių raštiją ir naujus lietuvių kalbos kodus.

Kiekvienam iš jų bus skirta granitinė kolona su vaizdiniais ir informaciniais tekstais, kuriuos parengė žymiausi Lietuvos mokslininkai – Reformacijos tyrinėtojai: kultūros istorikė Ingė Lukšaitė; lietuvių literatūrologė ir kultūrologė, Lietuvos mokslų akademijos tikroji narė Dainora Pociūtė; Lietuvos kalbininkė Ona Aleknavičienė; Lietuvos literatūros istorikas, bibliografas, vertėjas Sigitas Narbutas.

Iniciatyvos pastatyti paminklą *Reformacijos ir lietuvių raštijos pradininkams* Vilniuje ėmėsi Lietuvos Reformacijos istorijos ir kultūros draugija (LRIKD) – visuomeninė, nekonfesinė, nepolitinė organizacija, kuri bendradarbiauja su Vilniaus miesto savivaldybe. Idėja brandinta nuo 1996 metų. Apie tai byloja šalia paminklo aikštelės rymantis lauko riedulys su įrašu: *Čia, buvusiose kapinėse, bus pastatytas paminklas XVI a. Lietuvos Reformacijos pradininkams.*

Paminklo autoriai – skulptorė prof. Dalia Matulaitė ir architektas prof. Jūras Balkevičius, kurių projektą 2017 m. Kultūros ministerijos organizuotame kartu su Lietuvos dailininkų sąjunga ir LRIKD viešame konkurse komisija pripažino laimėjusiu pirmąją vietą.

Vertinant pastarojo laikotarpio sudėtingą pandemiją ir atsižvelgiant į rėmėjų finansines galimybes LRIKD kreipėsi į Vilniaus miesto savivaldybę prašydamą pratęsti paminklo statybos užbaigimo terminą iki 2022 metų IV-o ketvirčio. Prašymas buvo patenkintas. Tikimės, kad jau kitų metų pabaigoje grožėsime užbaigtu paskutiniu Reformatų sodo akcentu – paminklu *Reformacijos ir lietuvių raštijos pradininkams*.

Aurelija Arlauskienė

Pirmosios reformatų knygos lietuvių kalba

Petkevičius, Merkelis. POLSKI Z LITEWSKIM KATECHISM... – VILNIUS, 1598.

Merkelio Petkevičiaus atspausdinta pirmoji evangelikų reformatų knyga Lietuvoje *Katekizmas*. Tekstas spausdinamas lygiagrečiai lenkų ir lietuvių kalbomis. Yra giesmių, verstų iš žymaus lenkų poeto J. Kochanowskio. Leidinio vienintelis žinomas egzempliorius saugomas Vokietijos Krašto bibliotekoje Gotoje.

Torūnėje, Lenkija, saugomo J. Morkūno *Postilla lietuviška* egzemplioriaus titulinis lapas.

Jokūbas Morkūnas išvertė lenkų reformato Mikalojaus Rėjaus *Postilla polska* ir 1600 m. atspausdino savo spaustuvėje pavadinimu *Postilla lietuviška*. Ją sudaro pamokslų rinkinys, Evangelijos, Katekizmas, eilės. Tai didžiausias Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės XVI a. leidinys lietuvių kalba.

Žmonių atmintis yra trumpa...

Lenkų žurnalistas Valdemaras Volkanovskis 2017 metais internetiniame portale *Przegląd Bałtycki* rašė apie senąsias Vilniaus liuteronų ir reformatų kapines. Autorius mini net 3 vietas, kur senajame Vilniuje buvo laidojami reformatai.

Mikalojus Rudasis ir jo sūnus Kristupas Perkūnas 1574 m. sudarė sutartį su Mikalojumi Kristupu Radvila Našlaitėliu (*Juodojo sūnumi* – *RefŽinia past.*) ir laikinai Reformatų bažnyčią iš Radvilos Juodojo rūmų perkėlė į Didžiąją gatvę. Maždaug tuo laikotarpiu, už miesto sienų, *sklype už Trakų vartų*, buvo įkurtos kapinės, kur pagal visas apeigas buvo laidojami helvetų (*reformatų* – *RefŽinia past.*) tikėjimo mirusieji.

Vilniaus vyskupas Protasevičius pasikvietus jėzuitų ordiną į Vilnių, nesantaika tarp jėzuitų ir evangelikų sustiprėjo, prasidėjo aktyvūs išpuoliai. Akademijos studentai ir miestiečių minia užpuolino evangelikų laidotuvių procesijas, kuriuos eidavo Šv. Jono gatve link kapinių. Siekdamas išspręsti šventyklos klausimą, Radvilos Perkūno tėvas (*Mikalojus Radvila Rudasis* – *RefŽinia past.*) pardavė Reformatų Surinkimui savo rūmus, anksčiau pirktus iš I. Hornostajaus, vadinamus Hornostajaus dvaru. Šie buvo netoli Šv. Mykolo bažnyčios, priklausančios Sapiegų šeimai. Pardavimo aktas buvo patvirtintas karaliaus Stepono Batoro privilegija. Į

naujai įkurtą *Reformatų centrą* vedė gatvė, vadinama *Mimozborowa*. Netrukus, 1582 m., Eustachijus Valavičius finansavo pirmą kaimyninio sklypo ir pastato, vadinamo *senuoju* dvaru. (*Ostapas - Eustachijus Valavičius, vienas žymesnių protestantizmo lyderių Lietuvoje, LDK politinis ir karinis veikėjas, vienas iš Lietuvos Statuto autorių, 1582 m. vasario 25 d. Vilniaus evangelikų reformatų bendruomenei padovanojo sklypą ir namą Bernardinų gatvėje* – Wikipedia.org). Pastatas turėjo būti paverstas ligonine, o šalia jo – kapinės, t. y. *sodas mirusių žmonių kūnams laidoti*.

Sklypas buvo *gatvėje, einančioje nuo Pilies gatvės, pro evangelikų bažnyčią link Bernardinų vienuolyno*. Šioje vietoje buvo įkurtos Kapinės, tikriausiai siekiant išvengti sukiršintos katalikų minios išpuolių. Šaltinių apie palaidojimus tose mažose kapinėse šalia naujosios bažnyčios neišliko, nors, kaip įtaria Henrykas Merčingas, tose kapinaitėse galėjo būti palaidoti kilmingesni evangelikai, o mažiau – už miesto sienų. Merčingo nubraižytame plane šalia kapinių pavaizduota spaustuvė, o iš kitos pusės – ligoninė. (*Dab. A. Volano gatvėje – RefŽinia past.*)

H. Merčingo nubraižytas Reformatų centro planas

Reformatų Surinkimas, esantis jautrioje katalikams vietoje, tapo keletos dvasininkų įkvėptų jėzuitų jaunuolių išpuolių taikiniu. Pirmasis ginkluotas išpuolis įvyko 1591 metais, kitas – 1611 metais. Bažnyčia buvo sudeginta du kartus, taip pat mokykla ir net ligoninė. Tai padarė: *išvermingi jėzuitų studentai, kartu su miestiečiais katalikais*. Calvinistai (*reformatai* – *RefŽinia past.*) bažnyčią kaskart vis atstatydavo, laikui bėgant paversdami ją tikra tvirtove. Nauja ataka įvyko 1639 m., kurią sukėlė incidentas su vienuolėmis bernardinėmis iš Šv. Mykolo vienuolyno. Ligoninė ir mokykla vėl buvo sudegintos, o gerai įtvirtinta bažnyčia išliko. Reikėtų spėti, kad tada nukentėjo ir kapinės, nes 1640 metais jų ribos vėl buvo detalios apibrėžtos. Seimo nuosprendžiu, siekiant išvengti tolesnių karų, reformatų bendruomenei buvo įsakyta išsikelti už miesto sienų. Tai buvo jėzuitų triumfas, o Vilniaus evangelikų reformatų bendruomenei – skaudus smūgis.

1641 metais, pagal nuosprendį, kalvinistai (*reformatai* – *RefŽinia past.*) išsikėlė į sklypą su kapinėmis už miesto sienų ➤

ir ten pradėjo statyti bažnyčią. Reformatų atminimas prie Šv. Mykolo bažnyčios buvo įamžintas po kelių šimtmečių, kai Andriaus Volano vardu buvo pavadinta nedidelė gatvelė, einanti palei buvusią *kalvinistų (reformatų) sieną*.

Sklypas su kapinėmis, į kurį persikėlė kalvinistai, buvo Uosto gatvėje (vėliau pervadintoje į Pylimo). Šiuo metu ši vieta vadinama *Reformatų skveras*. Ten buvusios kapinės (*sodas, kuriame laidojami kūnai*) nebuvo geros būklės, nes, kaip buvo rašyta, *jas supo kitų miestiečių – ne evangelikų sklypai*, o ir pačios kapinės buvo siauros, nedidelės, vietos palaidojimams – mažai. Lėšas bažnyčios ir kitų pastatų statybai skyrė: Jonušas ir Boguslavas Radvilos, *Vilniaus Vienata* ir tikintieji aukomis. Bažnyčia buvo maža medinė šventykla, ant pamatų, su pristatytu laikrodžio bokštu. Teritoriją ir kapines juosė medinė tvora.

Jano Cedrovskio (1617-1682) pavaizduota reformatų bažnyčia

Po tam tikro ramybės laikotarpio, 1682 m. balandžio 2-3 dienomis įvyko dar vienas jėzuitų jaunimo puolimas. Prie studentų gausiai prisijungė paprasti žmonės, kurie kartu degino ir plėšė. Tai buvo didžiulės agitacijos prieš kitatikius, daugelį metų vykdytos katalikų bendruomenės, rezultatas. Užpuolikų minia sudegino Surinkimo statinius ir sunaikino visus kaimyninius pastatus. Išpuolio metu buvo išniekintos ir kapinės. *Eksceso pabaigoje užpuolikai vertė kapų akmenis, ardė antkapius ir kelias dešimtis metų pragulėjusius palaikus ar šviežius vertė iš duobių, daužė akmenimis, mėtė juos į ugnį, degino, pjaustė pirštus, nuo kurių negalėjo nuimti žiedų. Aplink mėtėsi nupjautos kitos kūno dalys, plėšė sidabrinės plokštelės nuo karstų ir net audinį, kuriuo karstai buvo išmušti, ir kitaip siaubingai tyčiojosi ir niekino mirusiųsių pro libitu scelera perpetraverunt, nė viena niekingiausia tauta taip nesielgtų.* Citata yra tik dalis iš teismo nuosprendžio protokolo, kurį iškėlė kalvinistai.

Remiantis teismo dokumentais, 56 karstai su kūnais buvo ištraukti iš žemės, kapoti ir sudeginti, įskaitant Bresto vaiva-

dos Wojcecho Zienovičiaus ir Ašmenos taurininko Aleksandro Pžyvkovskio palaikus. Tarp kaltųjų buvo toks Karašas, vienas iš Vilniaus burmistrų, kuriam vežimais buvo vežami pavogti antkapijai. Apskaičiuota, kad bendri nuostoliai viršija 280 000 zlotų. Be kitų nuostatų, teismo nuosprendyje nurodyta, kad taikos sutartį pasirašo *daug šalių*.

1683 metais *Vilniaus vieneta* pradėjo atstatinėti bažnyčią, konsistorijos pastatą, biblioteką ir kapines. Po trejų metų *mažasis nekropolis* buvo apsuptas naujos akmeninės tvoros, todėl kartu su Sinodo rūmais tai buvo uždara teritorija. Padalinus reformatų *Lietuvos provinciją*, Vilnius tapo vieno iš šešių distriktų centru. Naujoji medinė bažnyčia Pylimo gatvėje tapo *katedros* bažnyčia ir superintendente buveine (1715 m. juo buvo Michalas Taubmanas Tžebickis). Kapinėse buvo koplyčios, iš kurių labiausiai išsiskyrė: Vinholdų šeimos nuo XVI amžiaus pabaigos – pietinėje

Šreterių koplyčia

dalyje ir šiaurinėje – Šreterių šeimos nuo 1777 m., pastatyta po Lietuvos kariuomenės generolo Boguslavo Šreterio mirties.

XVIII amžius disidentams buvo labai sunkus. Jie neteko savo gynėjų, o tai atspindėjo blogėjanti kongregacijų, ligoninių ir kapinių būklė. Kartu su atsivertimų – sugrįžimų katalikybėn – banga sumažėjo tikinčiųjų, taigi ir palaidojimų. Bandymai suvienyti Lietuvos evangelikus – liuteronus ir reformatus – ir taip kovoti su katalikais, žlugo. Liuteronai turėjo daugiau ramybės Vilniuje, nes jie paprastai buvo svetimos kilmės miestiečiai, o reformatai, tarp kurių buvo daug bajorų, vis dar buvo vietinių katalikų priešiškos elgsenos objektas.

Karai, gaisrai ir minėti išpuoliai padarė nuostolių evangelikų archyvams. Buvo sunaikinta daugybė dokumentų, susijusių su kapinėmis ir palaidojimais jose.

1792 m. buvo svarbi data, susijusi su evangelikų nekropolių funkcionavimu. Buvo išleistas Lenkijos ir Lietuvos policijos universalas, apibrėžęs griežtas miesto kapinėms vietos skyrimo taisykles. Remiantis dokumento nuostatomis, buvo uždaryta daug ➤

mažų kapinių prie bažnyčių ir įkurtos didelės už miesto ribų. Tačiau Vilniuje šis procesas buvo šiek tiek kitoks nei kituose miestuose.

Senosios liuteronų kapinės Liejyklos gatvėje 1801 m. buvo uždarytos laidojimui. Tai buvo netiesioginis visuotinio draudimo rezultatas, bet ir todėl, kad *nekropoliai* buvo perpildyti. Klausimas dėl vietos naujoms kapinėms buvo išspręstas 1803–1806 metais. Šiam tikslui skirtą žemę paaugojo tarybos narys Gotfrydas Hanas, žinomo viešbučio Didžiojoje gatvėje savininkas. Pagal aprašą, sklypas buvo: *Pohulankoje, dešinėje kelio, vedančio į Zakreto viešojo parko (dab. Vingio parkas) vartus, pusėje*. <...>. Sklypas buvo perduotas Liuteronų konsistorijai 1806 metais.

XIX amžiaus antrojo dešimtmečio pradžioje, netrukus po Napoleono kariuomenės pasitraukimo iš Vilniaus, Pylimo g. reformatų evangelikų kapinėse jau trūko vietos. 1815 m. ten dar buvo palaidotas žymus kartografas, entomologas, inžinerijos mokyklos įkūrėjas ir direktorius, artilerijos majoras Hermanas Karolis Pertė (Herman Karol de Perthees). Vėliau ant jo kapo buvo padėtas didelis antkapis su užrašu. Po keliolikos metų, 1829 m., Evangelikų reformatų konsistorija paprašė Evangelikų liuteronų konsistorijos leidimo skirti jų kapinėse vietos

Šrėterių ir Vinholdų šeimų koplyčios išsiskyrė kaip ir anksčiau. Tarp želdinių palei tvorą rytinėje pusėje buvo padėta keliolika riedulių ir plokščių su užrašais. Tai buvo savotiškas lapidariumas. <...>.

Hermano Karolio Pertė kapą žymėjęs akmuo

Reformatų skvero vieta 1950 m.

žuvusiems reformatams palaidoti. Buvo rašoma, kad jų kapinės perpildytos, todėl antkapiai pradeda *išlysti į gatvę*. Buvo pasiektas susitarimas. 1830 m. kapinių vadovybė šiaurinėje *nekropolio* dalyje paskyrė šiek tiek daugiau nei 20 margų žemės sklypą.

Naujųjų kapinių pradžia sutapo su naujos reformatų bažnyčios kartinio akmens padėjimu. Mūrinė klasicizmo stiliaus bažnyčia buvo pastatyta priešais senosios bažnyčios vietą Pylimo gatvėje, sklype, kuris buvo atlaisvintas nugriovus miesto sieną. Bažnyčią projektavo architektas Karolis Podčasinskis. Baigta bažnyčia buvo pašventinta 1835 m., o senoji medinė bažnyčia, esanti priešingoje gatvės pusėje, dar keletą metų tarnavo kaip laidotuvių koplyčia, o paskui buvo nugriauta. Senosios kapinės nebuvo likviduotos, tačiau jos buvo uždarytos laidojimui. Keletą metų prieš mirtį (1835 m.), antkapių sąrašą padarė Simonas Feliksas Žukovskis. Be jo inventoriaus, kuris buvo įtrauktas į grafo Eustachijaus Tiškevičiaus kolekciją, o paskui – į Senienų muziejų, būtų sunku ištirti Reformacijos istoriją Lietuvoje. Deja, vėliau dokumentai buvo išvežti į Rusiją ir jų pėdsakų nerasta.

Laikui bėgant, senosios reformatų kapinės Pylimo g. buvo apleistos. Tačiau gražus parkas priešais Sinodo pastatų kompleksą buvo palankus tam, kad kai kurie antkapiai išliko tvarkingi.

Praėjus keturiasdešimčiai metų po Antrojo pasaulinio karo, buvo likviduotos senųjų reformatų evangelikų kapinių liekanos Pylimo gatvėje. Pirmiausia buvo nugriautas išdegęs konsistorijos pastatas. Sinodo rūmai ir buvusios bibliotekos bei archyvo pastatai liko fone. Vieninteliai kapinių pėdsakai buvo mūrinės tvoros liekanos ir Šrėterių koplyčia, kurią pavertė ūkiniu pastatu. Riedulys nuo Karolio Pertė kapo buvo iškastas ir laikinai nugabentas į Tauro kapines, kur jis liko iki *nekropolio* likvidavimo. Išvalytoje teritorijoje buvo sukurtas parkas, o jame pastatytas paminklas sovietiniams partizanams. Dabar jis likviduotas. <...>.

Valdemaras Volkonovskis
2017 lapkričio 8 d.

Iš <https://przegladbaltycki.pl/6256,pamiec-ludzka-krucha-dawne-cmentarze-ewangelickie-wilnie.html>

P.S. Dabartinėse Vilniaus Liepynės kapinėse reformatams skirtas plotas yra ketvirta vieta, kur galima laidoti mūsų parapijiečius ir jų šeimos narius. Leidimą laidoti išduoda UAB Labradoras, laidojančiam asmeniui pateikus rašytinį prašymą, mirties liudijimą ir Vilniaus evangelikų reformatų parapijos nukreipimą, išrašytą Vilniaus ev. reformatų parapijos kunigo.

Vieni didžiuojasi savo karo vežimais, kiti – savo žirgais, o mes didžiuojamės VIEŠPATIES, mūsų Dievo, vardu. Anie suklupo ir krito, o mes pakilome ir stovime tiesūs. /Ps 20, 8-9/

BUDĖKIME DĖL SANTARVĖS IR TAIKOS

Į Vilniaus reformatų bažnyčią, nuo pat jos atgavimo 2012 metais, Medininkų žudynių išvakarėse – liepos 30 d. – vilniečiai pakviečiami prisiminti ir pagerbti nukentėjusius, žuvusius valstybės pareigūnus Atminimo ir maldos vakare *Budėkime dėl Santarvės ir Taikos*.

Prieš 30 metų, liepos 31 dieną Lietuvos pasienyje su Baltarusija, Medininkuose, buvo žiauriai nužudyti septyni Lietuvos Respublikos sieną saugoję pareigūnai, o Tomas Šernas – dabar Lietuvos Reformatų Bažnyčios superintendantas, kunigas – itin sunkiai sužeistas, išliko gyvas.

Šiais metais liepos 31-oji – Medininkų žudynių diena – įrašyta į Atmintinų dienų sąrašą. Įstatyme sakoma, kad **Atmintina diena yra reikšminga diena, susijusi su esminiais Lietuvos valstybingumo kūrimo ir įtvirtinimo faktais ir (ar) įvykiais...**

Nors jau praėjo 30 metų, bet mes visada prisimename ir prisiminsime aukas, sudėtas ant Valstybės įtvirtinimo aukuro. Einant metams, begalinio skausmo, sudužusių vilčių diena tampa viltingo liūdesio diena, diena, kada privalome prisiminti ir dėkoti, kad JIE buvo, kad nepabūgo, kad gynė Tėvynės sienas.

Vakarą Atgailos malda pradėjo LERB superintendantas kun. Tomas Šernas. Giedojome atgailos giesmę, išpažinome krikščionišką tikėjimą, savo lūpomis tardami visiems bendrą Credo - Apaštališkąjį tikėjimo išpažinimą.

Vakaro Homilijos pagrindą kun. T. Šernas paėmė skaitinį iš *Evangelijos pagal Luką* :

Vargas jums, kai visi žmonės jus giria, nes ir jų protėviai taip gyvė netikrus pranašus! Bet jums, kurie klausotės, sakau: mylėkite savo priešus, darykite gera tiems, kurie jūsų nekenčia. Laiminkite tuos, kurie jus keikia, ir melskitės už savo skriaudėjus /Lk 6, 26-28/.

Kunigas kalbėjo apie atleidimą ir meilę priešams. Sunkus uždavinys mirtingam žmogui. *Tikėjimo Išpažinime, kurį mes kiekvienose pamaldose pakartojame, kalbama ne tik apie Dievą, Dievo Sūnų, bet ir žmogų, kuris tiki nuodėmių atleidimu. Kaip gali Dievas atleisti, jei mes patys neatleidžiami vieni kitiems?* – klausė kun. T. Šernas. Jis pateikė pavyzdį iš praeities, kai po II-ojo pasaulinio karo vokiečių delegacija atvyko į Lenkiją atstatyti kaimyniškų santykių. Buvo priminta malda *Tėve mūsų*, kur sakome *atleisk mums mūsų kaltes, kaip ir mes atleidžiame savo kaltininkams...*

Kai atleidžiu – jaučiuosi laisvas! – sakė kunigas, – *bet neužtenka tik atleisti, reikia ir mylėti. To moko mus Jėzus Kristus.*

Baigdamas Homiliją, kun. T. Šernas dėkojo Dievui, kad Jis kasmet surenka bendrai Maldai žuvusiųjų artimuosius, bendražygius, kad moko mus mylėti ir priešus, ne tik jiems atleisti...

Atminimo vakare kalbėjo Muitinės departamento generalinis direktorius **Darius Žvironas**, kreipęsis į susirinkusius *Mieli krikščionys ir svečiai*, kvietė prisiminti ir suprasti, kas tada įvyko, įvertinti, ką dabar turime, ir būti dėkingiems Jiems – stovėjusiems Tėvynės gynyboje, nepamiršti Jų – žuvusiųjų, nepamiršti ir tų, kurie buvo suluošinti, atjausti žuvusiųjų artimuosius. *Atsiminimai padeda suprasti ir eiti tolyn*, – sakė D. Žvironas.

Gen. direktorius Darius Žvironas

Medininkų posto pamainos
buv. viršininkas
Rimantas Kazokevičius

LPS veteranė Angonita Rupšytė

Muitinės veteranas, išžudytos Medininkų posto pamainos buvęs viršininkas **Rimantas Kazokevičius** tą naktį buvo atosogose, palikęs vietoj savęs pamainai vadovauti Tomą Šerną. Iš tos pamainos gyvi išliko: Kęstutis Mackevičius, Arvydas Trumpelis, Irena Maurušaitienė – vienintelė jų pamainoje dirbusi moteris, kurią vyrai nakčiai išleisdavo namo, ir sunkiai sužeistas, bet išlikęs gyvas tos nakties įvykių liudininkas Tomas.

R. Kazokevičius priminė, kad Medininkų žudynių 30-ečiui Lietuvos televizija sukūrė atkuriamosios dokumentikos filmą *Postas aušroje*. Jame labai tikroviškai atkurti tos nakties įvykiai, puikiai perteikta to meto nuotaika ir vaizdai, o tos nakties herojus įkūnijo aktorai.

Vakare Žodį tarusi Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio veteranė, įvairių Atminimo renginių organizatorė **Angonita Rupšytė** priminė susirinkusiems, jog jie yra lyg viena šeima, kas metai susirenkanti prisiminti ne tiek tuos įvykius, o žuvusius dėl Tėvynės. *Esame šeima*, – sakė Angonita, – *kurie buvome tuomet kartu, kurie supratome, kad Lietuva – vienintelė Tėvynė*.

Atminimo vakaro pamaldose vargonavo Vilniaus bažnyčios vargonininkė Gražina Petrauskaitė, be liturginių giesmių, pagrojusi vokiečių kompozitorių Georgo Bohmo ir J. S. Bacho bei vengrų kilmės Vilniuje kurį laiką gyvenusio ir kūręsio kompozitoriaus Valentino Bakfarko kūrinius.

Antroje vakaro dalyje intarpuose tarp svečių pasisakymų P. Širvio ir kitų poetų žodžiais parašytas dainas – balades jautriai atliko Šiaulių muitinės posto viršininkas Antanas Karnišauskas, pritardamas gitara. Dainos *Buvo obelys ružavos...* žodžiai *Pačiame Obelų sužydėjime, Pačiame Pražydėjime savo* – sustiprino Vakare sklandžiusią švelnaus liūdesio nuotaiką ir tvirtą tikėjimą, kad *jokia ugnis Neišdegins Už gyvenimą Kritusių Kraujo!*

Su giliu liūdesiu kun. Tomas baigiamąjoje Maldoje pagarbiai perskaitė Medininkuose žuvusių Tėvynės gynėjų vardus:

Antanas Musteikis, Stanislovas Orlavičius, Ričardas Rabavičius, Mindaugas Balavakas, Algimantas Juozakas, Juozas Janonis, Algirdas Kazlauskas...

Atminimo ir maldos vakaro *Budėjime dėl Santarvės ir Taikos* pabaigoje visi darniai pagiedojo Lietuvos himną – *Tautišką giesmę*.

Neskubėjusieji namo dar pabendravo, pasišnekėjo Agapėje prie arbatos, kavos puodelio...

D. Gudliauskienė
2021-07-31

Nuotraukos M. Semėno, A. Arlauskienės

VOX ORGANI CATHEDRALIS - 2021

Kaip ir ankstesniais metais, Vilniaus arkikatedroje bazilikoje ir šiomet ketvirtadieniais vyko vargonų trumpieji vidudienio vasaros rečitaliai *Vox organi Cathedralis (Katedros vargonų balsai)*. 2021 metais jie buvo dedikuoti Vilniaus katedros, pastatytos pagal Lauryno Stuokos-Gucevičiaus projektą (1801), 220-ečiui.

Rugpjūčio 12 d. vargonavo Vilniaus reformatų bažnyčios vargonininkė GRAŽINA PETRAUSKAITĖ, grojusi italų vargonininko ir kompozitoriaus Marco Enrico Bossi (1861-1925) ir vieno pirmųjų lietuvių kompozitorių, vargonininko, chorų dirigento Česlovo Sasnausko (1867-1916) kūrinius.

2021 metais minime M. E. Bossi 160-ąsias gimimo metines. Koncerte Gražina grojo *Beatitudine iš 3 Momenti Francescani (Trys pranciškonų akimirkos)*, op. 140, nr. 3. Pjesių ciklas, Bossi parašytas 1922 m., inspiruotas Šv. Pranciškaus iš Asyžiaus gyvenimo ir asmenybės. Tai kompozitoriaus Bossi vėlyvojo laikotarpio kūrinys, kuomet jis daug koncertavo. Didysis G. Verdi rašė, kad Bossi – ryškiausias Italijos koncertuojantis vargonininkas, nors ir savamokslis. Koncerte skambėjo paskutinė iš trijų ciklo dalių – *Beatitudine (Palaima)*. Pjesės kompozicija sekvencijų būdu išplėtojama iš vieno motyvo, kulminaciją įrėmina du lyriniai epizodai, su autoriaus registrų nuoroda *Voci angeliche (Angelų balsai)*. Ši dalis kupina pakilios dvasios ir skaidrios ramybės. Vargonininkei puikiai pavyko perteikti šią nuotaiką.

Antrasis vargonininkės pasirinktas kūrinys – Č. Sasnausko *Introdukcija ir dvitemė fuga c-moll*. Č. Sasnauskas aktyvią kultūrinę veiklą pradėjo XIX a. pab. ir didžiąją gyvenimo dalį praleido Sankt Peterburge: buvo katalikų Šv. Kotrynos bažnyčios vargonininkas, dėstė Sankt Peterburgo katalikų dvasinėse seminarijoje ir akademijoje.

Koncerte skambėję *Introdukcija ir dvitemė fuga c-moll* sukurtos 1909-1913 metais. Tai bene didžiausias ir labiausiai išplėtotas vargonų kūrinys lietuvių muzikos istorijoje iki pat naujųjų laikų. Kompozicija nėra vien Č. Sasnausko: paėmęs pagrindui jam dedikuotą mokytojo ruso I. Drozdovo fugą, lietuvis kompozitorius ją vietomis perdirbo ir praplėtė, suteikė faktūrai efektingesnių koncertinių bruožų, sukomponavo didelę *introdukciją*, o prieš baigiamąją dalį įterpė savo harmonizuotą grigališkąją choralą *Ave Maris stella (Sveika, jūros žvaigždė)*. *Dvitemė fuga su introdukcija ir choralu* palyginti sudėtingas kūrinys, turtingas nuotaikų ir kontrastų, turįs savitą dramaturginį planą ir įvairiaspalvę išraišką.

Gražina – patyrusi vargonininkė ir gausiai susirinkusių klausytojų, kurių nemažą dalį sudarė vilniečiai reformatai ir jų draugai, nenuvylė. Lauksime kitų koncertų!

D. Gudliauskienė

Svečias iš Lipės krašto Bažnyčios

D. Arends ir H. Lahayne

Rugpjūčio 6-9 dienomis Lietuvoje lankėsi Lipės krašto (Vokietija) evangelikų Bažnyčios generalinis superintendentas kun. Dietmar'as Arends. Vilniuje jis susitiko su Lietuvos Evangelikų Reformatų Bažnyčios (LERB) vicesuperintendentu kun. Tomu Šernu, o sekmadienį pamokslavo Biržų reformatų bažnyčioje. Sekmadienio popietę kun. D. Arends dalyvavo Biržų žydų bendruomenės sunaikinimo 80-ečio paminėjime, aukų atminimo ir pagerbimo renginyje-eisenoje *Atminties kelias*, kuri prasidėjo buvusioje geto teritorijoje, šalia *Žydų gelbėtojų atminimo* skvero, Dagilio-Zemaitės gatvių sandūroje.

Eisenoje dalyvavo svečiai: Nyderlandų Karalystės ambasadoriaus pav. Peter'is Gerard'as Jacob'as Zwart'as, LR Seimo narys Emanuelis Zingeris, Lietuvos žydų bendruomenės pirmininkė Faina Kukliansky, taip pat Biržų rajono politikai, savivaldybės meras Vytautas Jareckas ir kt. bei katalikų bei reformatų dvasininkai.

Senosiose žydų-karaimų kapinėse jausmingą kalbą pasakė svečias iš Vokietijos – gen. superintendentas kun. Dietmar'as Arends, o jį lydėjęs LERB katech. Holgeris Lahayne pasakė Maldą prie Holokausto memorialo Pakamponyse ir sulaukė E. Zingerio ir F. Kukliansky nuoširdžios padėkos.

Renginį organizavo Biržų rajono savivaldybė bei partneriai: Biržų žydų kultūros ir istorijos draugija ir Tarptautinė komisija nacių ir sovietų nusikaltimams įvertinti. Prie renginio organizavimo prisidėjo ir LERB kurt. Merūnas Jukonis, kuris kitą dieną svečiui kun. D. Arends aprodė Biržų kraštą. Lipės krašto evangelikai taip pat susiję su Biržų žydų paveldo išsaugojimu. Dalis jų yra krikščionių-žydų bendrystės draugijos nariai. Jie beveik prieš dešimtmetį inicijavo ir kelis metus iš eilės kartu su *Aušros* mokyklos tolerancijos ugdymo centro mokiniais, vadovaujamais mokytojo Vidmanto Jukonio, tvarkė apleistas senąsias Biržų žydų kapines, o taip pat kelis metus kartu organizavo *Atminimo* renginius. Tuomet organizavimu iš vokiečių pusės rūpinosi mums gerai pažįstami dvasininkai iš Vokietijos Lipės krašto: LERB garbės kuratorius kun. Erhard'as Mische ir kun. Miroslav'as Danys.

Kapų švenčių 2021 metais apžvalga

Vasara – Kapų švenčių metas. Intensyviausios pamaldos kapinėse – Kapų šventės, kaip ir kas metai, vyko Biržų krašte. Beveik kiekvieną savaitgalį – šeštadienį ir sekmadienį – vis kitose Biržų, Papilio, N. Radviliškio parapijų reformatams priklausančiose kapinėse dvasininkai skelbė Dievo Žodį, buvo prisimenami Amžinybėn išėję artimieji, giminės, kaimynai.

Panevėžyje reformatai laidojami bendrose miesto kapinėse, bet ir jose kas metai laikomos Kapų švenčių pamaldos:

D. Skiauteris: birželio 13-ąją, vienuoliktą valandą, mes, Panevėžio reformatai, susirinkome **Kristaus Karaliaus** kapinėse tradicinei Kapų šventei. Kun. R. Stankevičius pradėjo šventines pamaldas, bet vos nuskambėjo pirma giesmė, mus užklupo tikra liūtis. Skėčių užteko, ir po jais tęsėme pamaldas. Klausėmės pamokslo, giedojome giesmes, paminėjome savo brangius išėjusius artimuosius ir pasukome prie kapinių vartų. Bet, vos pasiekus automobilius, lietus staiga nustojo lyti.<...> Mes jautėmės išlaikę nedidelį išbandymą.

S. Audickienė: liepos 25-ą panevėžiečiai rinkosi į **Šilaičių kapines** paminėti Kapų šventę. Pamaldas laikė LERB gen. superintendentas parapijos administratorius kun. Raimondas Stankevičius, vargonavo parapijos vargonininkė Bronislava Simonaitienė. Malda ir giesmė šlovinome Viešpatį, klausėmės Homilijos, kviečiančios susimąstyti apie gyvenimo trapumą. Dėkojome už tą malonę, kurią davė Dievas gyvenant, bendraujant su Viešpaties Amžinybėn jau išėjusiais artimaisiais, palaidojant šiose ir kitose kapinėse.

D. Aukščionienė: Rugpjūčio 15 d. pagerbti giminaičių, pažįstamų, buvusių kaimynų, besiilsinčių Nemunėlio Radviliškio evangelikų reformatų parapijos **Skultiškių** kapinaitėse, susirinko nedidelis būrelis krikščionių. Be vietos gyventojų, suvažiavo žmonės iš Vilniaus, Kauno, Utenos, Šiaulių, Biržų. Pagal Skultiškių kapinių švenčių seną tradiciją, įėjimo vartai buvo papuošti ąžuolų lapų vainiku. <...> Buvome maloniai nustebinti, sulaukę garbaus svečio – Lietuvos evangelikų reformatų gen. superintendente kun. Raimondo Stankevičiaus bei Biržų vargonininkės Jūratės Dūderienės. Džiaugėmės pamaldų nuotaika, gražiomis giesmėmis, kurių tekstai buvo vargonininkės specialiai paruoštuose lankstinukuose, paminėjome išėjusius Amžinybėn. Dievas davė mums gerą orą, nors lietutis vis sukinėjosi aplinkui, tačiau į Skultiškių kapinaites užsukti taip ir neišdrįso...

Rugpjūčio 15 d. Skultiškių kapinėse

I. Skiauterytė: Rugpjūčio 21 d., gražų vasaros pabaigos šeštadienį, grupelė panevėziečių vyko į Papilį. Tokiu metu kasmet pagerbiami Papilyje palaidoti nužudyti to krašto partizanai, laikomos pamaldos. Nors panevėziečiai šiek tiek vėlavo, LERB gen. superintendentas kun. Raimondas Stankevičius ir keletas papiliečių kantriai laukė, ir pamaldos prasidėjo tik visiems susirinkus. Išklausėme kunigo pamokslą, o giedoti padėjo Biržų ev. reformatų parapijos vargonininkė Jūratė Dūderienė.

Pamaldų pabaigoje pagerbti savo žuvusį brolių partizaną Povilą Skiauterę, palaidotą Papilio krašto partizanų memoriale, savo kūrybos eilėmis panoro panevėzietė Valerija Baltušienė.

Rugpjūčio 21 d. Papilio Partizanų kapinėse

Apie Kapų šventes, vykusias kitose Biržų rajono reformatų kapinėse, pasakoja nuotraukos.

Birželio 19 d. Parovėjos kapinėse.

Liepos 10 d. Dirvonakių kapinėse

Liepos 24 d. Kilučių kapinėse

Liepos 31 d. Juodžionių kapinėse

Rugpjūčio 1 d. Tauniūnų kapinėse.

Rugpjūčio 28 d. Kraštų kapinėse

*Reformatai ant
Dubingių piliakalnio
po pamaldų*

Reformatų šventė ant Dubingių piliakalnio...

Kaip ir kas metai, rudens pradžioje – pirmą rugsėjo šeštadienį – reformatai iš visos Lietuvos renkasi Malda ir Giesme paminėti kunigaikščius Radvilas ir kitus, kurių kūnai ilsisi Dubingių piliavietėje, buvusios reformatų bažnyčios šventoriuje, taip lyg ir užbaigdami vasaros surinkimus kapinėse – Kapų šventės.

Šiais metais organizatorių vilniečių pakviesti rinkomės ant Dubingių kalno rugsėjo 4 dieną. Savaitgalį buvo žadamas neblogas oras, tad suvažiavo reformatai ir jų draugai, giminės beveik iš visų Lietuvos parapijų. Po ilgokos pertraukos vėl pamatėme kėdainiečius, papiliečius, kaip visada, gausiausiai atvyko biržiečiai, vilniečiai, panevėžiečiai, kauniečiai. Biržiečiai, atstovaujantys Radvilų tėvonią, nepamiršo ir jų simbolio – vėliavos su kunigaikščių herbu. Kauniečiai – itin gerbtini, nes Rimgaudo dėka pamaldas iš buv. Dubingių bažnyčios per Facebook'o internetą galėjo stebėti visi, o įrašas ilgam patalpintas Youtube:

<https://www.youtube.com/watch?v=7wWEeJ2cm-A>

Radvilų paminėjimo pamaldas ant Dubingių piliakalnio 103 psalmės žodžiais *Šlovink VIEŠPATĮ mano siela...* pradėjo gen. superint. kun. R. Stankevičius. Tai dienai skirtais Šv. Rašto apmąstymais pasidalino katechetas H. Lahayne, prieš tai maldoje dėkojęs Dievui už Žodį, už tai, kad Jis pažadino Lietuvoje Reformaciją, kurios centre – Dievo Žodis ir jo aiškinimas. Homilijai katechetas pasirinko eilutes iš *Apaštų darbų 16 skyriaus*, kur evangelistas Lukas pasakoja, kaip Jėzaus pasekėjai po Jo nukryžiuavimo meldėsi prie upės, apie vieną pirmųjų moterų krikščionių Lidiją, kurią Dievas per Šventąją Dvasią pašaukė įtikėti.

Reformacijos pradininkas Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje Mikalojus Radvila Juodasis 1557 metais sušaukė pirmąjį Sinodą. Vilniuje, Reformatų skvere iškils paminklas Reformacijos ir raštijos pradininkams Lietuvoje. Stelose bus įamžinti 10 iškilių veikėjų: 5 liuteronai, 5 reformatai. Deja, vien tik vyrai. Svarstant ką įamžinti paminkle, nebuvo rasta nė vienos moters, vertos atminties. Pamokslininkas stebėjosi, argi tikrai XVI a. tiek Didžiojoje, tiek Mažojoje Lietuvoje nebuvo nė vienos vertos įamžinimo moters?

Graikas Lukas *Apaštų darbuose* mini krikščionybės platintoją Europoje Lidiją, kuri su šeima įtikėjo, priėmė krikščionybę, tapo uolia rėmėja. *Geroji Naujiena* skirta ne tik vyrams, bet ir moterims.

Po homilijos, giesmių, kun. R. Stankevičius dėkojo Dievui už reformatų globėjus kunigaikščius Radvilas ir išvardijo po buv. reformatų bažnyčios *Dievo stalo* vieta 2009 m. rugsėjo 5 d. sarkofage perlaidotus Radvilas, jų žmonas, vaikus: LDK kancleris, Vilniaus vaivada Mikalojus Radvila Juodasis, jo žmona Elžbieta Šidloviecka-Radvilienė, LDK kancleris, Vilniaus vaivada ir didysis etmonas Mikalojus Radvila Rudasis, jo sūnus Mikalojus Radvila, Mikalojaus Radvilos žmona Elena Hlebovičaitė, M. R. Rudojo vaikaitis Mikalojus Radvilos, Jonušo VI Radvila ir Kristupo Radvilos Perkūno pirmoji žmona Ana Sobkovna.

Iškilingos pamaldos baigtos giesme *Dieve Tėve mielas*. Po jos – aukų rinkimas, šįkart – paminklo *Reformacijos ir lietuviškos raštijos pradininkams* Reformatų skvere Vilniuje statybai, ir pabaigoje – bendra nuotrauka *istorijai*.

Po pamaldų, kaip kas metai, kas norėjo galėjo apžiūrėti Radvilų rūmų liekanas, apsaugotas spec. stogine.

Po pirmosios šventės dalies ant Dubingių piliakalnio, leidomės nuo kalno žemyn į Dubingių miestelį, kur Asvejos regioninio parko direktijos patalpose, buvusioje karčemoje vašinėjomės, bendravome, dalinomės prisiminimais. Apie kasdienių Šeimos pamaldų reikalingumą Agapės metu kalbėjo trijų vaikų tėvas, Biržų klebonas R. Mikalauskas.

InfoRef_LT

ISSN 2669-1841

VYR. REDAKTORIUS gen. superintendentas

kun. Raimondas Stankevičius

Redaktorė: Dalią Gudliauskienė

Leidiniui talkino:

Kęstutis Pulokas, Genovaitė Mikalajūnienė

Dizainas ir maketas Aušrinės Bareikytės-Čižikienės

Tiražas 100 egz.

Redakcija:

Pylimo 20-13, Vilnius,

Konsistorijos raštinė Vilniuje

Tel. +370 69904137, +370 655 43678

Leidėjai straipsnius taiso ir trumpina savo nuožiūra

